

MAM § PRAWO

Nr 8 / 2013 r.

projekt realizuje:

**STOWARZYSZENIE
INICJATYW
SAMORZĄDOWYCH**

Bezpłatne Porady Prawne i Obywatelskie

publikacja dystrybuowana bezpłatnie

www.sis-dotacje.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Człowiek - Najlepsza Inwestycja

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

MAM § PRAWO

Realizator projektu:

Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych

ul. Narutowicza 56a, 20-016 Lublin
tel. 81 53 43 200, 81 53 43 203
www.sis-dotacje.pl, info@sis-dotacje.pl

Partner projektu:

Urząd Miejski w Opolu Lubelskim

ul. Lubelska 4, 24-300 Opole Lubelskie
tel. 81 827 72 45, fax 81 827 72 00
www.opolelubelskie.pl, sekretariat@opolelubelskie.pl

Źródło finansowania:

Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013

Priorytet V. Działanie 5.4. Poddziałanie 5.4.2
„Rozwój dialogu obywatelskiego”
Instytucja wdrażająca: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Człowiek - najlepsza inwestycja

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

DRODZY CZYTELNICY

Wydanie niniejszego numeru Kwartalnika Mam Prawo zbiega się z ważnymi dla naszego Stowarzyszenia wydarzeniami. **Na początku roku 2013 uruchomiliśmy trzy nowe biura porad prawnych i obywatelskich w miastach: Lublin, Lubartów i Łęczna, obejmując w ten sposób naszym systemem pomocy prawnej już 14 powiatów województwa lubelskiego.**

Tym samym już ponad połowa mieszkańców naszego województwa może dziś bez żadnych ograniczeń korzystać z bezpłatnego poradnictwa prawnego – nie tylko bezpośrednio w Biurach Porad Prawnych i Obywatelskich, ale także przez Internet - w ramach e-kancelarii. To dla nas ogromna satysfakcja i zachęta do dalszej pracy – zwłaszcza, że po dwóch latach działalności przekroczyliśmy

już liczbę 48 000 udzielonych porad. To tyście rozwiązanych ludzkich problemów i wyraźny dowód na to, że tego typu wsparcie jest niezwykle w Polsce potrzebne.

Cieszy fakt, że nasza praca przynosi wymierne efekty – i nie mam tu na myśli tylko liczby udzielonych przez nasze biura porad, ale także zmianę świadomości społecznej. Ludzie coraz chętniej korzystają z poradnictwa prawnego, a otoczenie instytucjonalne zmienia swoją początkowo nieufną postawę wobec naszych działań na coraz bardziej przychylną i otwartą na współpracę.

Dwa lata pracy na rzecz rozwoju systemu bezpłatnego poradnictwa prawnego sprawiło, że obecnie wszyscy już widzą jego pozytywne skutki – zarówno dla życia poszczególnych osób, jak również funkcjonowania całych wspólnot lokalnych i działających na ich rzecz instytucji publicznych. Obywatele świadomi swoich praw i obowiązków lepiej rozwiązują swoje problemy, są lepszymi partnerami dla administracji, są bardziej otwarci i aktywni społecznie.

Te niewątpliwie pozytywne efekty prowadzonych działań sprawiają, że coraz wyraźniej potrzebę budowy trwałego systemu bezpłatnego poradnictwa dostrzegają przedstawiciele samorządów lokalnych w naszym regionie. Władze województwa lubelskiego umiejscowiły tę kwestię wysoko na liście priorytetowych celów rozwoju regionu, stwarzając tym samym możliwość sfinansowania działań w tym obszarze ze środków nowego programowania Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020 przyznanych naszemu województwu. **O tym, iż jest to już bardzo zaawansowany projekt, przekonywał Honorowy Patron naszego projektu – Marszałek Województwa Lubelskiego Krzysztof Hetman podczas konferencji poświęconej nowemu programowaniu UE, zorganizowanej przez SIS w lutym bieżącego roku.**

To bardzo dobra wiadomość – zwłaszcza, że projekty w ramach których udzielamy obecnie porad prawnych już niedługo zakończą swoje funkcjonowanie i mieszkańcy naszego regionu pozostawieni zostaną wkrótce dostępu do jakże potrzebnej im pomocy. Wspominane 50 tysięcy porad udzielone w skali dwóch lat na obszarze zaledwie 8 powiatów ukazują dobitnie skalę tego zapotrzebowania.

Licząc zatem na szybkie powstanie regionalnego systemu bezpłatnego poradnictwa prawnego pozostawiam Państwa z naszym najnowszym numerem Kwartalnika i zachęcam do lektury przygotowanych przez naszą redakcję artykułów. Jak zawsze znajdą w nim Państwo szereg praktycznych porad, które mogą okazać się pomocne w rozwiązywaniu codziennych problemów, a także ciekawe artykuły poruszające problematykę z obszaru prawa i społeczeństwa obywatelskiego.

Zapraszam do lektury !

Krzysztof Szydłowski

Prezes Zarządu
Stowarzyszenia Inicjatyw Samorządowych

W numerze:

- *Odwołanie wykonanej darowizny*
- *Samowola budowlana i procedura jej legalizacji*
- *Wybrane rodzaje testamentów*
- *Wady i zalety przekształcenia spółdzielczych praw do lokalu w prawo odrębnej własności*
- *Rozwód a separacja*
- *Moda na Pro Bono*
- *Prawne regulacje kontaktów z dzieckiem*
- *E- porady*
- *O SIS*

SIS – instytucja z certyfikatem jakości.

Redakcja kwartalnika „Mam Prawo”

Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych to instytucja, która stale podnosi standardy jakości swojej pracy i wdraża rozwiązania usprawniające realizację prowadzonych przez siebie zadań.

SIS stale podnosi także kompetencje własnych pracowników organizując dla nich szereg szkoleń, jak również opracowując na ich potrzeby narzędzia pozwalające na wymianę wiedzy i doświadczeń.

Stowarzyszenie wdrożyło m.in. informatyczny system obsługujący bezpłatne poradnictwo prawne, który umożliwia nie tylko sprawniejszą obsługę interesantów i gromadzenie wiedzy statystycznej o problemach społecznych, ale przede wszystkim pozwala na budowanie bazy wiedzy i wzajemną komunikację.

Dzięki systemowi wszyscy doradcy i prawnicy mogą wzajemnie konsultować się oraz mają dostęp do już rozwiązanych spraw w interesujących ich obszarach. Dzięki temu mogą się uczyć na doświadczeniach kolegów i jednocześnie dostar-

czać innym materiału do nauki i porównań. Te i inne rozwiązania przyczyniają się do wysokiej jakości i efektywności działania instytucji.

Nie mogąc jednak w pełni polegać na własnej ocenie i wiedzy, a także ciągle poszukując nowych rozwiązań stale poddajemy się zewnętrznej ocenie i weryfikujemy nasze sposoby działania oraz stosowane w naszej instytucji rozwiązania organizacyjne i techniczne

W roku 2012 przeprowadziliśmy zewnętrzny audyt instytucji przygotowujący nas do wdrożenia certyfikatu jakości ISO. Audyt przebiegł pomyślnie, a po wprowadzenie założeń przez audytorów korekt i usprawnień przystąpiliśmy – z sukcesem – do certyfikacji.

Certyfikat jakości ISO 9001 został nam przyznany w styczniu 2013 r.

W związku z prowadzonymi pracami na szczeblu rządowym zmierzającymi do stworzenia powszechnego, bezpłatnego systemu poradnictwa prawnego, który mógłby zostać oparty na standardach projektu „Mam Prawo”, **nasz sztandarowy projekt – ze względu na swoją unikatowość, oryginalność w skali kraju oraz niespotykaną efektywność – poddany został dwóm kontrolom.** Kontro-

le przeprowadzone zostały przez zewnętrzną firmę działającą na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz Urząd Kontroli Skarbowej działający na zlecenie Ministra Finansów.

Celem obu kontroli było sprawdzenie jakości prowadzonych przez nas działań w projekcie „Mam Prawo” (był to jedyny kontrolowany w ten sposób projekt w kraju). Kontrole zewnętrznych instytucji okazały się niezwykle cenne – pozwoliły nam bowiem na uzyskanie obiektywnej i niezależnej oceny wprowadzonych przez nas rozwiązań. Ich wynik był dla nas potwierdzeniem ich wysokiej wartości merytorycznej. Obie kontrole wystawiły bowiem Stowarzyszeniu Inicjatyw Samorządowych najwyższe noty potwierdzające wysokie standardy działania – zarówno w wymiarze efektywności kosztowej, poziomu organizacyjnego, zarządzania, procedur jak i jakości udzielanego w ramach projektu wsparcia.

Ta wysoka, zewnętrzna ocena, która znajduje potwierdzenie w uzyskanych certyfikatach i notach pokontrolnych daje nam ogromną satysfakcję i utwierdza nas w przekonaniu o słuszności podejmowanych działań, zmierzających do stałego podnoszenia sprawności instytucjonalnej naszego Stowarzyszenia i jakości wypracowywanych przez niego rozwiązań.

Dowodzi też, że **najwyższe – potwierdzone przez liczne zewnętrzne instytucje – standardy jakości naszych rozwiązań w zakresie organizacji bezpłatnego poradnictwa prawnego mogą być uznane za wzorcowe i z powodzeniem zostać zastosowane w skali czy to regionalnej czy ogólnokrajowej.**

Mamy tu na myśli w szczególności wypracowane przez nas standardy rekrutacji doradców, szkoleń, procesu udzielania porad, budowy systemów informatycznych, promocji i działań edukacyjnych.

Wszystkie te rozwiązania zostały przetestowane, są kompletne, wykazały się najwyższą w kraju efektywnością (relacją jakości i skali do poniesionych nakładów) i mogą praktycznie w całości stać się podstawą do stworzenia ogólnopolskich rozwiązań systemowych w tym obszarze – na co oczywiście bardzo liczymy, gdyż Polacy oczekują sprawnego i powszechnie dostępnego systemu pomocy prawnej.

Liczba udzielonych porad

DO KOŃCA LUTEGO 2013 R.
UDZIELILIŚMY PONAD

48 000 PORAD!

NASZYM CELEM DO KOŃCA KWIETNIA
2014 ROKU JEST UDZIELENIE:

80 000 PORAD POMINO, IŻ WSKAŹNIK
PROJEKTOWY WYNOŚI **36 000 PORAD**,
W TYM **13 000**

PORAD UDZIELONYCH INTERNETOWO
Z WYKORZYSTANIEM FORMULARZA E-PORADY,
ZNAJDUJĄCEGO SIĘ NA STRONIE PROJEKTU
WWW.MAMPRAWO.EU

**POTRZEBUJESZ
POMOCY PRAWNEJ ?
Zgłoś się do nas !**

Honorowy Patronat:

Krzysztof Hetman

Marszałek Województwa Lubelskiego

Arkadiusz Bratkowski

Posel do Parlamentu Europejskiego

Odwołanie wykonanej darowizny

MAM § PRAWO

Maciej Turek – doradca prawny

Darowiznę można odwołać po zaistnieniu przesłanek do tego uprawniających na przykład w sytuacji, gdy obdarowany dopuścił się względem darczyńcy rażącej niewdzięczności. Nie powoduje unieważnienia dokonanej umowy darowizny, a jedynie otwiera darczyńcy furtkę, by mógł odwrócić skutki wykonanej umowy, odzyskać przedmiot, który przekazał innej osobie nieodpłatnie.

Odwołanie darowizny z tej przyczyny wynika z moralnego obowiązku wdzięczności za korzyść majątkową uzyskaną nieodpłatnie.

Obdarowany może zostać pozbawiony tej korzyści w razie, gdy naruszy tą powinność w sposób rażący, czyli będzie postępował sprzecznie z zasadami współżycia społecznego.

Przykładami rażącej niewdzięczności – zachowań obdarowanego mogą być:

- *ciężkie naruszenie obowiązków rodzinnych,*
- *pobicie,*
- *zniewaga,*
- *kradzież,*
- *nieudzielenie pomocy w chorobie,*

- *uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego.*

Rażąca niewdzięczność.

Rażąca niewdzięczność mogą stanowić działania, jak również zaniechania obdarowanego względem darczyńcy, które są wysoce niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę. Nie stanowią natomiast rażącej niewdzięczności incydentalne, rodzinne sprzeczki, często z winy obu stron.

Również postępowanie obdarowanego, który nie zachowuje się w odniesieniu do przedmiotu darowizny w sposób zgodny z wyobrażeniami darczyńcy np. odmawia, nie dokonuje remontu nieruchomości, którą otrzymał, nie uzasadnia postawienia mu zarzutu zachowania rażąco niewdzięcznego. Zauważyć należy jednak, iż w każdej konkret-

nej sprawie sąd będzie rozstrzygał, czy w danych okolicznościach, określone zachowania obdarowanego stanowią przejaw rażącej niewdzięczności, co uzasadniałoby odwołanie darowizny czy też nie. Kodeks cywilny jako przesłankę odwołania darowizny wymienia „rażącą” niewdzięczność, a więc nie każde zachowanie obdarowanego, przejawiające się niewdzięcznością w potocznym rozumieniu, nie będzie stanowić podstawy do odwołania darowizny.

Dodatkowo, zachowania obdarowanego względem darczyńcy wypełniające znamiona rażącej niewdzięczności, by móc stanowić podstawę do odwołania darowizny, muszą nastąpić po zawarciu umowy. Bez znaczenia będą zachowania obdarowanego względem darczyńcy przed zawarciem umowy, nawet gdyby dopiero po zawarciu umowy darczyńca dowiedział się o nich.

Jednakże w sytuacji, gdy darczyńca dowiedział się o nagannym zachowaniu obdarowanego dopiero po wykonaniu umowy darowizny, może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu. Następuje to – podobnie jak odwołanie darowizny – poprzez złożenie oświadczenia na piśmie, o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia (tutaj: dokonania darowizny) pod wpływem błędu. Innymi słowami

– gdyby darczyńca wiedział o takim zachowaniu obdarowanego, nie dokonałby darowizny. Jest to jednakże odmienna sytuacja i inne rozwiązanie rozwiązania umowy niż odwołanie darowizny.

Darowiznę odwołać może sam darczyńca, bądź jego spadkobiercy. Jednakże spadkobiercy darczyńcy mogą odwołać darowiznę z powodu niewdzięczności tylko wtedy, gdy darczyńca w chwili śmierci był uprawniony do odwołania albo gdy obdarowany umyślnie pozbawił darczyńcę życia lub umyślnie wywołał rozstrój zdrowia, którego skutkiem była śmierć darczyńcy.

Przebaczenie, a odwołanie darowizny.

Darowizna nie może być odwołana z powodu niewdzięczności, jeżeli darczyńca obdarowanemu przebaczył. Jeżeli w chwili przebaczenia darczyńca nie miał zdolności do czynności prawnych, przebaczenie jest skuteczne, gdy nastąpiło z dostatecznym rozważaniem (art. 899 § 1 kc).

Z przepisu tego wynika ograniczenie odwołania darowizny – nie może ono nastąpić po przebaczeniu obdarowanemu, który dopuścił się rażącej niewdzięczności.

Przebaczenie może nastąpić w dowolnej formie, nie jest to czynność prawna, może to

być np. uściśnięcie ręki, przytulenie, czy list. Nie ma też znaczenia zdolność do czynności prawnych darczyńcy. Wystarczy by darczyńca działał z dostatecznym rozważaniem, rozumiał znaczenie swojego przebaczenia. Nie są również istotne motywy przebaczenia. Ważne jest to zwłaszcza w sytuacji, gdy darczyńca i obdarowany stanowią bliską rodzinę – nie trzeba badać powodów, które miały wpływ na przebaczenie.

Jak stanowi § 3 art. 899 – darowizna nie może być odwołana po upływie roku od dnia, w którym uprawniony do odwołania dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego. Jest to zatem termin zamykający drogę darczyńcy do odwołania darowizny, z drugiej strony stabilizujący sytuację niepewności po stronie obdarowanego, który dopuścił się rażącej niewdzięczności i nie wie, czy darczyńca darowiznę odwoła czy nie. Termin ten rozpoczyna bieg z chwilą, gdy da

rczyńca dowiedział się o rażącej niewdzięczności obdarowanego, a nie od wystąpienia samego zdarzenia, które mogą, lecz nie muszą się pokrywać, np. obdarowany zniesławił darczyńcę publicznie, o czym darczyńca dowiedział się dopiero po kilku dniach od świadków zdarzenia.

Jeżeli upłynął roczny termin na odwołanie darowizny liczony od chwili, gdy darczyńca dowiedział się o rażącej niewdzięczności ob-

darowanego, wówczas ani darczyńca ani jego spadkobiercy nie mogą darowizny skutecznie odwołać.

Odwołanie darowizny następuje przez oświadczenie złożone obdarowanemu na piśmie (art. 900 kc). Jest to jednak forma zastrzeżona dla celów dowodowych, co oznacza, że w razie sporu nie jest dopuszczalny dowód z przesłuchania stron ani zeznań świadków na okoliczność odwołania darowizny. Zatem odwołanie darowizny w formie ustnej jest ważne i skuteczne, jednakże dla własnego „bezpieczeństwa” zasadne jest dokonanie tej czynności na piśmie, które należy wręczyć, bądź wysłać obdarowanemu.

Podkreślić należy, iż samo odwołanie darowizny wykonanej nie realizuje skutku rzeczowego, tzn. że własność przedmiotu darowizny nie wraca bezpośrednio na rzecz darczyńcy. Samo odwołanie darowizny wywołuje skutki wyłącznie obligacyjne, czyli stwarza po stronie obdarowanego obowiązek zwrotu tego co otrzymał. Jeżeli po odwołaniu darowizny obdarowany nie przenosi zwrotnie otrzymanych praw do rzeczy, darczyńca powinien wystąpić z powództwem o zobowiązanie obdarowanego do złożenia oświadczenia woli o przeniesienie własności rzeczy z powrotem na darczyńcę. Dopiero prawomocny wyrok sądu stwierdzający obowiązek strony (tutaj: obdarowanego) do złożenia oznaczonego oświadczenia woli zastępuje to oświadczenie, stosownie do treści art. 64 k.c.

Na koniec należy podkreślić, że odwołanie darowizny stanowi uprawnienie darczyńcy, a nie jego obowiązek. Darczyńca może, a nie musi z tego korzystać, choćby ze względów rodzinnych, czy osobistych postanowi nie robić nic w tej kwestii. Może przecież obdarowanemu przebaczyć.

Samowola Budowlana i procedura jej legalizacji

Małgorzata Repelewicz – doradca prawny

Pojęcie samowoli budowlanej

Przepisy ustawy Prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 roku nie zawierają precyzyjnej definicji samowoli budowlanej. W praktyce jednak przyjmuje się, że **samowolą budowlaną jest budowa obiektu budowlanego bez pozwolenia na budowę, bądź zgłoszenia, a także pomimo wniesienia sprzeciwu przez właściwy organ.**

Bezspornie do samowoli budowlanych dochodzi często już w trakcie użytkowania wybudowanego obiektu, gdy właściciele decydują się na jego nadbudowę lub rozbudowę (dobudowanie ganku, tarasu lub nawet piętra), nie występując o pozwolenie na budowę. Powyższe w świetle obowiązującego prawa jest niedopuszczalne i jest traktowane jak samowola budowlana.

Ważnym jest, iż dopuszczenie się samowoli budowlanej możliwe jest także w stosunku do budynków, na które nie jest potrzebne pozwolenie na budowę, a konieczne jest zgłoszenie. W każdym przypadku decyzję o tym, czy nastąpiło przekroczenie przepisów prawa budowlanego i czy wybudowany obiekt stanowi samowolę budowlaną, podejmuje inspektor nadzoru budowlanego.

Postępowanie w przedmiocie legalizacji samowoli budowlanej

Postępowanie legalizacyjne zawsze prowadzone jest przez powiatowe inspektoraty nadzoru budowlanego. Istotne jest, iż w sytuacji, kiedy inwestor nie dostarczy wszystkich wymaganych dokumentów w wyznaczonym terminie, wówczas powiatowy inspektor nadzoru

budowlanego wydaje decyzję o rozbiórce samowoli budowlanej. Przedłożenie natomiast wszystkich wymaganych dokumentów w terminie traktuje się jako wniosek o zatwierdzenie projektu budowlanego lub zatwierdzenie projektu budowlanego i pozwolenie na wznowienie robót budowlanych w sytuacji, gdy budowa nie została jeszcze zakończona. Przed wydaniem decyzji zatwierdzającej projekt budowlany o udzieleniu pozwolenia na wznowienie robót, powiatowy inspektor nadzoru budowlanego ma obowiązek zbadania dostarczonych przez inwestora dokumentów.

Niedotrzymanie wyznaczonego terminu i niepoprawienie naruszeń będzie skutkowało wyda-

niem przez inwestora decyzji o nakazie rozbiórki samowoli.

Legalizacja gdy istnieje plan zagospodarowania przestrzennego

Zgodnie z ustawą Prawo budowlane w sytuacji, kiedy inwestor dopuści się samowoli budowlanej, inspektor nadzoru budowlanego powinien nakazać rozbiórkę obiektu budowlanego lub jego części, który jest w budowie albo został już wybudowany bez wymaganego pozwolenia na budowę. Zasada ta nie ma jednak charakteru bezwzględneho, a wyjątki od tej zasady są jak najbardziej dopuszczalne.

Wcześniej jednak musi być przeprowadzone postępowanie legalizacyjne. Zgodnie z art. 48 ust. 2 prawa budowlanego z możliwości za-legalizowania samowoli budowlanej można skorzystać jedynie w sytuacji, gdy określona budowa:

- *jest zgodna z przepisami o zagospodarowaniu i planowaniu przestrzennym, a w szczególności z ustaleniami obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,*

- *nie może naruszać przepisów – w tym techniczno-budowlanych, w zakresie uniemożliwiającym doprowadzenie obiektu budowlanego lub jego części do stanu zgodnego z prawem.*

Legalizacja bez miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego

Legalizacja samowoli budowlanej dopuszczalna jest także w sytuacji, kiedy działka nie jest objęta miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Wówczas jednak samowolnie postawiony budynek musi być zgodny z ustaleniami decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Powyższa decyzja jest wydawana, jeśli:

- *co najmniej jedna działka sąsiednia, dostępna z tej samej drogi publicznej,*

- *jest zabudowana w sposób pozwalający na określenie wymagań dotyczących zabudowy,*

- *teren musi też mieć dostęp do*

drogi publicznej, a istniejące lub projektowane – uzbrojenie terenu wystarczać dla tej inwestycji

- *nieruchomość nie może być też działką rolną lub leśną, która wymaga zmiany przeznaczenia.*

Wymogi te nie dotyczą zabudowy zagrodowej, gdy powierzchnia gospodarstwa rolnego związanego z tą zabudową przekracza średnią powierzchnię gospodarstwa rolnego w danej gminie.

Bezspornie warunki określone w art. 48 ust. 2 prawa budowlanego są jedynie warunkami wstępnymi, a ich spełnienie nie oznacza jeszcze automatycznej legalizacji samowoli. Spełnienie tych warunków jest bowiem jedynie przesłanką wstrzymania prowadzenia robót budowlanych. Po ich spełnieniu inspektor nadzoru budowlanego wydaje postanowienie w którym ustala wymagania dotyczące niezbędnych zabezpieczeń oraz nakłada obowiązek przedstawienia w ściśle wyznaczonym terminie odpowiednich dokumentów tj. za-

świadczenie wójta, burmistrza lub prezydenta miasta o zgodności budowy z ustaleniami obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Jeśli takiego planu w gminie nie ma, to właściciel samowoli musi przedstawić ostateczną decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Cztery egzemplarze projektu budowlanego.

Do egzemplarzy tych trzeba również dołączyć opinie, uzgodnienia, pozwolenia i inne dokumenty wymagane przez szczegółowe przepisy. Do tych szczegółowych przepisów zaliczane są przede wszystkim ustawy:

- *o drogach publicznych (Dz. U. z 2007 r. nr 19, poz. 115),*

- *prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2006 r. nr 129, poz. 902),*

- *o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2006 r. nr 122, poz. 851), Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. nr 239, poz. 2019), prawo geologicz-*

ne i górnicze (Dz. U. z 2005 r. nr 228, poz. 1947) oraz o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. nr 162, poz. 1568).

Zaświadczenie, że osoby, które wykonywały np. projekt budowlany, są wpisane na listę odpowiedniego samorządu zawodowego, co oznacza, że mają stosowne uprawnienia budowlane.

oświadczenia o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane.

Nie oznacza to, że osoba chcąc dokonać legalizacji musi być właścicielem nieruchomości. Może mieć ona bowiem również np. prawo użytkowania wieczystego, prawo dzierżawy nieruchomości.

Jeżeli legalizacja dotyczy obiektów budowlanych, których wykonanie może stwarzać poważne zagrożenie dla użytkowników, takich jak np. obiekty energetyki jądrowej, rafinerie, zakłady chemiczne, zapory wodne lub których projekty budowlane zawierają nowe, niesprawdzone w krajowej praktyce, rozwiązania techniczne, niezajdujące podstaw w przepisach i Polskich Normach, to do wniosku o ich legalizację należy dołączyć również specjalistyczną opinię (wydaną przez osobę fizyczną lub jednostkę organizacyjną wskazaną przez właściwego ministra).

Opłata legalizacyjna

Przed wydaniem decyzji zatwierdzającej projekt budowlany i udzieleniem pozwolenia na wznowienie robót powiatowy inspektor nadzoru budowlanego ustala wysokość opłaty legalizacyjnej.

Jeśli inwestor nie uiści jej, to również otrzyma nakaz rozbiórki. Nawet wtedy, gdy spełni wszystkie inne wymogi stawiane przez prawo budowlane. Opłaty legalizacyjne są bardzo wysokie i mogą wynosić nawet 200 tys. zł. Wysokość tej opłaty jest uzależniona od rodzaju obiektu i celu, jakiemu ma służyć, oraz od jego kubatur. Przy obliczaniu wysokości opłaty legalizacyjnej nie ma znaczenia, czy inwestor wybudował np. cały dom bez pozwolenia, czy też dokonał tylko jego rozbudowy. Wymierzoną karę, czyli de facto opłatę legalizacyjną, wnosi się w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia postanowienia w przedmiocie jej ustalenia w kasie właściwego urzędu wojewódzkiego lub na rachunek bankowy tego urzędu.

Jeżeli w trakcie postępowania legalizacyjnego zostanie ustalone, że legalizowany obiekt jest zgodny z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, inwestor złożył odpowiednie dokumenty oraz uiścił

opłatę legalizacyjną - powiatowy inspektor nadzoru budowlanego może zalegalizować samowolę. W tym celu powinien wydać decyzję o zatwierdzeniu projektu budowlanego i pozwoleniu na wznowienie robót lub o zatwierdzeniu projektu budowlanego, jeżeli budowa została już zakończona.

Nakazanie rozbiórki obiektu jest niedopuszczalne, jeżeli budowa spełnia dwa następujące warunki:

- jest zgodna z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a w szczególności z ustaleniami obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, w sytuacji braku obowiązującego planu, budowa musi być zgodna z ustaleniami ostatecznej w dniu wszczęcia postępowania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,

• *nie narusza przepisów, w tym techniczno-budowlanych w zakresie uniemożliwiającym doprowadzenie obiektu budowlanego lub jego części do stanu zgodnego z prawem.*

Jak się wylicza wysokość opłaty legalizacyjnej

Wysokość opłaty legalizacyjnej wylicza się według następującego wzoru:

Stawka opłaty (s) x współczynnik kategorii obiektu (k) x współczynnik wielkości obiektu budowlanego (w) = wysokość opłaty legalizacyjnej.

Podstawowa stawka opłaty legalizacyjnej, określona w art. 59f Prawa budowlanego wynosi 500 zł. Stawka opłaty legalizacyjnej w przypadku samowoli budowlanej podlega pięćdziesięciokrotnemu podwyższeniu.

Legalizacja samowoli budowlanych wymagających zgłoszenia

Ważne jest, iż zgodnie z ustawą Prawo budowlane legalizacja samowoli budowlanych możliwa jest nie tylko w odniesieniu do budynków, których budowa wymaga pozwolenia na budowę, ale również budynków, które mogą być wzniesione jedynie po dokonaniu zgłoszenia. Dokonując legalizacji takiej samowoli inwestor lub jej właściciel również musi udowodnić, iż jest ona zgodna z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub z ustaleniami decyzji o warunkach zabudowy, inwestycja nie może naruszać przepisów, w tym techniczno-budowlanych.

Konieczne będzie ponadto przedłożenie m.in. zaświadczenia wójta, burmistrza lub prezydenta o zgodności budowy z ustaleniami planu miejscowego albo decyzji o warunkach zabudowyprojektu zagospodarowania działki lub terenu oraz uiszczenie opłaty legalizacyjnej.

Abolicja budowlana

Należy zauważyć, iż najkorzystniejsze zasady w przedmiocie legalizacji samowoli budowlanych obowiązują w stosunku do tych, które zakończono przed 1 stycznia 1995 r., co do których ma zastosowanie art. 103 ust 2 ustawy Prawo budowlanego. Przepis ten w przedmiocie legalizacji samowoli budowlanych dokonanych przez 1 stycznia 1995 roku odsyła do przepisów ustawy Prawo budowlane z 1974 roku gdzie warunki legalizacji samowoli budowlanych były bardzo liberalne dające szerokie możliwości zalegalizowania samowoli budowlanych bez ponoszenia opłat z tym związanych.

Podsumowanie

Podsumowując należy zauważyć, iż w świetle obowiązującego prawa możliwa jest legalizacja samowoli budowlanych, jednak jest to nierzadko procedura długa i kosztowna. Warto zatem wstrzymać się z prowadzeniem prac budowlanych do czasu, aż procedura administracyjna poprzedzająca ich rozpoczęcie się nie zakończy.

WYBRANE RODZAJE TESTAMENTÓW

Eliza Olszak - prawnik

Każdego dnia uczestniczymy w obrocie prawnym stykając się np. z aktami wyrażającymi władztwo administracyjne, umowami z zakresu prawa cywilnego, w szczególności zobowiązań, dokonując codziennych zakupów w ulubionym sklepie spożywczym. Czynności tych dokonujemy nie bezmyślnie, ale bez świadomości ich umiejscowienia

w prawie lub ich znaczenia, traktując je – i słusznie – jako rodzaj „zwykłych” czynności życia codziennego bez których funkcjonowanie w otaczającym świecie prawdopodobnie nie byłoby możliwe. Jednakże wiele czynności wymaga szczególnego rozważenia przed ich podjęciem, zaliczyć do nich należy czynności na wypadek śmierci.

Niniejszy artykuł ma na celu przybliżenie pojęcia testamentu (specyficznej czynności cywilnoprawnej, za pomocą której spadkodawca rozporządza swym majątkiem na wypadek śmierci) oraz jego trzech rodzajów: holograficznego – własnoręcznego, allograficznego – złożonego w obecności świadków oraz testamentu w formie aktu notarialnego).

Testament – uwagi ogólne

Wskazać należy, iż w prawie polskim spadkobranie następuje w drodze dziedziczenia ustawowego albo testamentowego. Z powodu konieczności zapewnienia bezpieczeństwa prawnego niezasadne byłoby przyjęcie, że prawa i obowiązki spadkodawcy wygasają wraz z jego śmiercią.

Pierwszeństwo w dysponowaniu prawami majątkowymi na wypadek śmierci przypisane zostało spadkodawcy, a w przypadku braku wyrażenia woli pozostawienia majątku określonym spadkobiercom w drodze testamentu lub jego nieważności prawo polskie przewiduje instytucję dziedziczenia ustawowego wskazując podmioty, którym przysługują będą prawa majątkowe spadkodawcy po jego śmierci. Przedmiotowe rozwiązanie, jak wskazano powyżej, ma uzasadnienie funkcjonalne – zapewnia ciągłość pewnych praw i obowiązków oraz zabezpiecza rzeczy wchodzące w skład spadku przed osiągnięciem przez nie statusu rzeczy niczych.

Czynnościami na wypadek śmierci są testowanie oraz darowizna mortis causa (tj. darowizna na wypadek śmierci), której dopuszczalność w prawie polskim jest jednak dyskusyjna.

Spadkobranie reguluje ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku – Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.), dalej jako kodeks cywilny, w Księdze IV

– Spadki, a tematyka testowania określona została w szczególności w Tytule III – Rozporządzenia na wypadek śmierci (art. 941 – 9901) wskazanej księgi.

Testament to zarówno czynność prawna, którą testator (spadkodawca) rozporządza majątkiem na wypadek śmierci, jak i dokument, w którym została wyrażona ostatnia wola testatora.

Odnosząc się zaś do testamentu jako dokumentu należy mieć na względzie stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 30 czerwca 1972 r. (I CR 403/72) wskazujące, że oryginał takiego dokumentu stanowi testament w rozumieniu art. 941 kodeksu cywilnego. Wskazany przepis określa, iż jedynie przez testament można rozrządzić na wypadek śmierci. Wyjątkiem od wskazanej zasady jest wypis z testamentu dokonanego w akcie notarialnym, o którym będzie mowa poniżej.

W ślad za brzmieniem art. 944 Kodeksu cywilnego przyjąć należy, iż zdolność testowania (a, więc zdolność do sporządzenia te-

stamentu w formie przewidzianej prawem) ma tylko osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych. Osobą mającą pełną zdolność do czynności prawnych na gruncie prawa cywilnego jest osoba, która uzyskała pełnoletniość (18 lat), także poprzez zawarcie związku małżeńskiego i nie została ubezwłasnowolniona.

Ponadto ustawodawca jednoznacznie przesądził, iż czynność polegająca na sporządzeniu testamentu jest czynnością osobistą, co wynika również z regulacji tego artykułu, wskazującego, że pełnomocnik nie może testamentu sporządzić ani go odwołać. Zatem prawo do sporządzenia lub odwołania testamentu ma jedynie spadkodawca.

Odwołanie testamentu może nastąpić w drodze sporządzenia nowego testamentu, zniszczenia lub pozbawienia go cech, od których zależy jego ważność, lub dokonania w nim zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień.

Podkreślić należy, iż w przypadku sporządzenia nowego testamentu bez zaznaczenia w nim, że poprzedni zostaje odwołany, uznaje

się, że odwołaniu ulegają tylko te postanowienia poprzedniego testamentu, których nie można pogodzić z treścią nowego testamentu.

W określonym przez Kodeks cywilny czasie można powołać się na nieważność testamentu.

Ustawodawca w art. 945 wskazanej ustawy określił, że testament jest nieważny w następujących sytuacjach:

- *testament został sporządzony w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli;*
- *testament został sporządzony pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści;*
- *testament został sporządzony pod wpływem groźby.*

Rodzaje testamentów – uwagi ogólne

Wśród testamentów wyróżnia się testamenty zwykłe i szczególne. Zwykłe w skład których wchodzi testament:

- *holograficzny, czyli własnoręczny;*
- *sporządzony w formie aktu notarialnego;*
- *alograficzny (urzędowy, administracyjny), czyli złożony w obecności świadków*

Występuje także grupa testamentów szczególnych:

- *ustny;*
- *podróżny;*
- *wojskowy.*

Ustawodawca przyznając w ślad za Konstytucją pierwszeństwo rozporządzania przez osobę fizyczną własnym majątkiem uregulował w Kodeksie cywilnym wskazane rodzaje testamentów uwzględniając aspekty praktyczne i przewidując różnorodne okoliczności, w jakich testamenty mogą być sporządzane.

Przedstawione poniżej testamenty zwykłe, jak nazwa wskazuje, można uznać za powszednie. Testamenty szczególne mogą być dokonane w okolicznościach wyjątkowych uregulowanych prawem i pod pewnymi warunkami zachowują ważność jedynie przez określony czas.

Testament holograficzny, czyli własnoręczny

Kodeks cywilny w art. 949 reguluje wymagania dotyczące testamentu własnoręcznego, nazywanego holograficznym.

Zgodnie ze wskazanym przepisem testament ten, by mógł być uznany za własnoręczny musi spełnić poniżej wskazane trzy przesłanki.

Testament taki musi zostać napisany w całości pismem ręcznym, podpisany przez testatora oraz opatrzony datą. Warto zaznaczyć, że brak daty w takim testamencie nie pociąga za sobą jego nieważności, wówczas gdy jej brak nie wywołuje wątpliwości co do zdolności spadkodawcy do sporządzenia, treści testamentu lub co do wzajemnego stosunku kilku testamentów.

Dopuszczalnym jest sporządzenie przez testatora kilku testamentów opatrzonych tą samą datą. Podkreślić należy, iż dwie pierwsze przesłanki – odrębne napisanie całości testamentu oraz podpisanie przez testatora

– stanowią przesłanki bezwzględne, których zachowanie jest wymagane pod rygorem nieważności (ad solemnitatem).

Dostępność wskazanej formy testamentu dla każdego umięjącego pisać i czytać, a także powyżej wylistowane wymagania, pozwalają uznać testament własnoręczny za podstawową, zasadniczo prostą formę wyrażenia ostatniej woli przez spadkodawcę.

Własnoręczność sporządzenia całości testamentu oznacza, że testator nie może używać do jego sporządzenia narzędzi technicznych służących do pisania (np. komputera, maszyny do pisania w języku Braille’a).

W przypadku fizycznej niepełnosprawności testatora wymóg własnoręczności zostanie spełniony, wówczas gdy testament zostanie spisany w sposób właściwy tej osobie (np. przy użyciu nogi, ust), o ile osoba taka posiada umiejętność pisania inną niż ręka części ciała.

Kodeks cywilny nie kształtuje wymagań, co do materiału, na którym testament zostanie uwieczniony – zatem należy wyrażenie ostatniej woli spełniające powyższe trzy przesłanki w materiale trwałym dowolnie obranym przez testatora (np. papier, ściana, drewno, skała). Dodatkowo w przepisach kodeksu cywilnego brak regulacji odnoszących się do języka, w którym testament jest sporządzony – przyjmując zatem, iż spadkodawca może użyć każdego znanego sobie języka.

W piśmiennictwie podkreśla się również aspekt nieodpłatności testamentu własnoręcznego oraz brak wymogu obecności przy jego składaniu świadków zwykłych lub kwalifikowanych, co w istocie zwiększa dostępność tej formy testowania.

Istotną cechą testamentu holograficznego jest jego znacząca poufność, gdyż jedy-

nie od woli spadkodawcy zależy ujawnienie informacji o sporządzeniu lub treści testamentu. W związku z powyższym istnieje ryzyko, iż testament ten nie zostanie odnaleziony po śmierci spadkodawcy lub w inny sposób zostanie on utracony i zajdzie dziedziczenie ustawowe, nie zawsze zgodnie z wolą spadkodawcy.

Negatywnym aspektem własnoręcznej formy testamentu może również okazać się brak profesjonalnej pomocy prawnika przy jego sporządzaniu, co potencjalnie może spowodować niemożność wypełnienia pewnych rozporządzeń spadkodawcy z uwagi na ich prawną nieskuteczność. Ponadto – jak w przypadku zapisu windykacyjnego – niektóre rozporządzenia mogą być dokonane tylko w testamencie w formie aktu notarialnego, o którym poniżej.

Ważność testamentu własnoręcznego może być podważana przez spadkobierców, przykładowo poprzez dowodzenie braku zdolności testowania przez testatora lub skuteczności dokonanych w treści rozporządzeń.

Testament sporządzony w formie aktu notarialnego

Regulacja art. 950 Kodeksu cywilnego wskazuje, iż testament może być sporządzony w formie aktu notarialnego, stąd popularna nazwa tego rodzaju oświadczenia ostatniej woli – testament notarialny. Lakoniczność regulacji testamentu notarialnego w kodeksie cywilnym nie przekłada się na prostotę formy. Regulacja kodeksu cywilnego znajduje rozwinięcie w tym zakresie w przepisach ustawy z dnia 14 lutego 1991 roku – Prawo o notariacie (tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158 z późn. zm.), regulującej m.in. kwestie czynności notarialnych, wypisów z akt notarialnych (w szczególności Dział II Czynności notarialne, Rozdział 1 Przepisy ogólne, Rozdział 2 Tryb dokonywania czynności notarialnych, Rozdział 3 Akty notarialne, tj. art. 79-95).

W piśmiennictwie wskazuje się, że notarialna forma testamentu zyskuje na popularności w stosunku do własnoręcznego. Przemawiają za tym: większa pewność for-

my niż testamentu własnoręcznego (a zatem mniejsze ryzyko podważenia) przejawiająca się przede wszystkim w tym, iż testament notarialny sporządzany jest przez i w obecności notariusza, wykonującego zawód zaufania publicznego, który dodatkowo – jako profesjonalista – służy wyjaśnieniami w zakresie charakteru testamentu oraz rozrządzeń dokonywanych przez testatora; oryginał testamentu przechowywany jest w kancelarii notarialnej, a w kolejności (po upływie 10 lat) w sądzie rejonowym w wydziale ksiąg wieczystych (co zmniejsza ryzyko zagubienia lub zniszczenia testamentu); co do zasady – brak wymogów co do obecności świadków; atrybut dokumentu urzędowego (zgodnie z art. 244 kodeksu postępowania cywilnego); dostępność dla szerokiego kręgu osób (w tym również np. dla osób niesłyszących lub niemych, niepiśmiennych); możliwość sporządzenia również poza kancelarią notarialną (w wyjątkowych okolicznościach, np. w szpitalu).

Dodatkowo wskazać należy, że testament notarialny może również sporządzić asesor notarialny zatrudniony w kancelarii notarialnej wyznaczony zgodnie z prawem o notariacie na zastępcę notariusza. Podobne uprawnienia przysługują także konsulom, zgodnie z ustawą z dnia 13 lutego 1984 roku o funkcjach konsułów Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 215, poz. 1823 z późn. zm.).

Z drugiej strony przedmiotowa forma sporządzenia testamentu ma również wady, wśród których wymienić należy: konieczność podjęcia przez przyszłego testatora czynności skutkujących wizytą u notariusza (umówienie, obecność w kancelarii) i poniesienie kosztów. Zgodnie z taksą notarialną maksymalna stawka za sporządzenie aktu notarialnego dokumentującego: testament wynosi 50 zł, testament zawierający zapis zwykły, polecenie lub pozbawienie uprawnionego do zachowku

– 150 zł, testament zawierający zapis windykacyjny – 200 zł, a odwołanie testamentu – 30 zł. Wskazać jednak należy, iż odwołanie testamentu notarialnego może nastąpić w dowolnej formie.

Testament notarialny uchodzi za najbezpieczniejszą formę testamentu, jednakże również w jego przypadku mogą zaistnieć okoliczności skutkujące nieważnością testamentu (w szczególności związane z naruszeniem prawnych wymagań sporządzania aktów notarialnych) lub mogą zaistnieć próby powoływania się na wadliwość oświadczenia woli testatora.

Testator otrzymuje wypis z aktu notarialnego dokumentującego sporządzenie przez niego testamentu, który ma moc dowodową oryginału (pozostawianego w kancelarii). Za sporządzenie wypisu notarialna maksymalna stawka wynosi 6 zł za każdą rozpoczętą stronę.

Należy pamiętać, iż od jesieni 2011 roku działa Notarialny Rejestr Testamentów, NORT, (obecnie w ramach systemu Rejestry Notarialne), w którym zamieszcza się informacje o zarejestrowanych testamentach,

ale bez ich treści, a zamieszczenie informacji o sporządzeniu testamentu notarialnego jest zależne od woli testatora. Rejestr utworzony został na podstawie postanowień Konwencji z Bazylei z 1972 roku o stworzeniu systemu rejestracji testamentów. Jego podstawową funkcją jest zmniejszenie ryzyka, że testament pozostanie nieznanym albo zostanie ujawniony za późno.

Testament allograficzny, czyli urzędowy lub administracyjny

Stosownie do regulacji art. 951 kodeksu cywilnego, formą testamentu zwykłego jest **testament allograficzny** (zwany również testamentem urzędowym lub administracyjnym), którego **sporządzenie polega na tym, że w obecności dwóch świadków spadkodawca oświadczy swoją wolę wobec określonej osoby urzędowej: wójta (burmistrza, prezydenta miasta), starosty, marszałka województwa, sekretarza powiatu albo gminy lub kierownika urzędu stanu cywilnego. Osoba urzędowa traktowana jest jako świadek kwalifikowany, natomiast pozostali świadkowie – jako świadkowie zwykli.**

Wobec powyższego testamentu allogra-

ficznego można dokonać przy równoczesnej obecności świadka kwalifikowanego (osoby urzędowej określonej prawem) i dwóch świadków zwykłych. Wydaje się słusznym przyjęcie, że liczba świadków zwykłych może być większa.

Złożone w obecności powyżej wskazanych osób oświadczenie spadkodawcy spisuje się w protokole z podaniem daty jego sporządzenia, który odczytuje się spadkodawcy w obecności świadków. Niezbędnym wymogiem jest również podpisanie protokołu przez spadkodawcę, osobę urzędową i świadków zwykłych.

Z powyższego wynika, iż protokół niezależnie od formy zapisywania (elektronicznej, maszynowej lub odręcznej) powinien zostać zmaterializowany na papierze, by umożliwić obecnym podpisanie. Jeżeli spadkodawca nie może podpisać protokołu, koniecznym jest zaznaczenie tej okoliczności w protokole ze wskazaniem przyczyny braku podpisu (np. w przypadku osób niewidomych, natomiast słyszących i mówiących).

Wskazana forma testamentu nie może zostać sporządzona przez osoby głuche lub nieme, co wynika z wymogów ustności składania oświadczenia woli przez testatora oraz konieczności odczytania (a tym samym usłyszenia) protokołu wobec spadkodawcy. Protokółantem (wobec braku określonych w art.

951 kodeksu cywilnego wymagań w tym zakresie) może być zarówno osoba uczestnicząca w sporządzaniu testamentu allograficznego (osoba urzędowa lub świadkowie zwykli), jak i osoba trzecia – np. protokolant zatrudniony w urzędzie, w którym odbywa się akt sporządzenia testamentu urzędowego.

Katalog osób urzędowych traktuje się jako katalog zamknięty, co oznacza, że spadkodawca może złożyć oświadczenie woli wyłącznie wobec osób wskazanych w przepisie art. 951 kodeksu cywilnego. Niemożliwym jest złożenie takiego oświadczenia wobec osób pełniących obowiązki lub zastępujących osoby urzędowe, albo piastujących takie stanowisko w przeszłości (np. byłego wójta gminy). W piśmiennictwie wskazuje się, iż najczęściej testament urzędowy sporządzany jest przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

Do osób urzędowych mają zastosowanie wymogi przypisane świadkom testowania określone w art. 956 i 957 kodeksu cywilnego. Wobec tego osoba urzędowa (jako świadek kwalifikowany), a także świadek zwykły, muszą mieć pełną zdolność do czynności prawnych, nie mogą być niewidome, głuche, nieme, muszą posiadać umiejętności pisanie i czytania i władać językiem, w którym spadkodawca oświadcza ostatnią wolę, a także nie mogą być skazane prawomocnie wyrokiem sądowym za fałszywe zeznania, ponieważ skutkowałoby to

nieważnością testamentu (niezdolność bezwzględna świadków).

Ponadto osoba urzędowa lub świadek zwykły, jak również ich małżonek, krewni, powinowaci pierwszego i drugiego stopnia, osoby pozostające z nimi w stosunku przysposobienia, nie mogą otrzymywać żadnego przysporzenia na mocy sporządzanego testamentu allograficznego, gdyż mogłoby to prowadzić do nieważności takiego postanowienia, a nawet nieważności całego testamentu (niezdolność względna świadków). Rolą świadków jest przede wszystkim zapewnienie, że wola testatora zostanie po jego śmierci zrealizowana zgodnie z jego wolą, jak również zapewnienie przebiegu czynności testowania bez przeszkód.

Warto wskazać, że co do osoby urzędowej nie określono wymogu weryfikowania braku niezdolności względnej lub bezwzględnej świadków zwykłych.

W piśmiennictwie przyjmuje się, że testator ma uprawnienie do wyboru osoby urzędowej, przed którą zechce złożyć oświadczenie ostatniej woli, co wynika z braku określenia w przepisie art. 951 kodeksu cywilnego właściwości miejscowej, tj. konieczności złożenia takiego oświadczenia woli przed osobą urzędową właściwą ze względu na miejsce zamieszkania testatora.

Testamentowi allograficznemu nadano atrybut dokumentu urzędowego (zgodnie z art. 244 kodeksu postępowania cywilnego), co utrudnia jego podważenie. Orzecznictwo wskazuje jednak, iż częstą przyczyną nieważności testamentów administracyjnych jest niezachowanie przez osoby urzędowe skutkująca niezachowaniem podstawowych wymagań prawnych w tym zakresie.

Wady i zalety przekształcenia spółdzielczych praw do lokalu w prawo odrębnej własności.

Izabela Litwiniuk - doradca prawny

Spółdzielcze prawo do lokalu.

Kwestie spółdzielczych praw do lokalu oraz ich przekształceń reguluje ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. 2001 Nr 4 poz. 27 z późn. zm.) W myśl art. 17(14) w/w. ustawy, na pisemne żądanie członka ale również osoby niebędącej członkiem spółdzielni, którym przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, spółdzielnia mieszkaniowa jest obowiązana zawrzeć umowę przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez niego:

- *splaty przypadających na ten lokal części zobowiązań spółdzielni związanych z budową, w tym w szczególności odpowiedniej części zadłużenia kredytowego spółdzielni wraz z odsetkami,*

- *splaty zadłużenia z tytułu opłat, o których mowa w art. 4 ust. 1.*

Przekształcenie spółdzielczego prawa do lokalu w prawo odrębnej własności.

Z kolei warunkiem wyodrębnienia spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego jest zgodnie z art. 12 ust. 1 pkt.1) spłata przypadającej na ten lokal części zobowiązań spółdzielni związanych z budową, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1, w tym w szczególności odpowiedniej części zadłużenia kredytowego spółdzielni wraz z odsetkami, a jeżeli spółdzielnia skorzystała z pomocy uzyskanej ze środków publicznych

lub z innych środków - splaty przypadające na ten lokal części umorzenia kredytu w kwocie podlegającej odprowadzeniu przez spółdzielnię do budżetu państwa oraz tak samo, jak w przypadku spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, splaty zadłużenia z tytułu opłat, o których mowa w art. 4 ust. 1.

Podejmując decyzję o przekształceniu spółdzielczych praw do lokalu w prawo odrębnej własności warto przeanalizować płynące z tego korzyści oraz ewentualne wady, czy problemy, które pojawiają się przed przyszłym właścicielem. Jak powszechnie wiadomo prawo, własności jest najsilniejszym i najpełniejszym prawem do władania rzeczą. Spółdzielcze prawo do lokalu nawet jeśli własnościowe jest tylko ograniczonym prawem rzeczowym.

Faktycznym właścicielem lokalu jest spółdzielnia.

Pierwszą kwestią pojawiającą się podczas procedury wyodrębniania lokalu, na którą warto zwrócić uwagę jest fakt, iż to „wyodrębniający” jest obciążony obowiązkiem uregulowania wynagrodzenia notariusza oraz kosztów sądowych w postępowaniu wieczystoksięgowym. Nie jest to jednak duża kwota, bowiem zgodnie z ustawą wynagrodzenie za ogół czynności notarialnych dokonanych przy zawieraniu umowy wynosi 1/4 minimalnego wynagrodzenia za pracę. To nie wszystkie dodatkowe koszty, które pojawiają się przed właścicielem wyodrębnionego lokalu. Po przekształceniu bowiem stajemy się nie tylko właścicielami samego lokalu, ale również

przysługuje nam udział w nieruchomości wspólnej, na którym znajduje się budynek. Zarówno gruntu jak i samego budynku.

Zgodnie art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 czerwca 1994r. o własności lokali: "Udział właściciela lokalu wyodrębnionego w nieruchomości wspólnej odpowiada stosunkowi powierzchni użytkowej lokalu wraz z powierzchnią pomieszczeń przynależnych do łącznej powierzchni użytkowej wszystkich lokali wraz z pomieszczeniami do nich przynależnymi." Jest to niewątpliwa korzyść, lecz wiąże się niestety z obowiązkiem opłacenia podatku od nieruchomości. Wiele osób rozważających rozpoczęcie procedury wyodrębnienia swoich lokali obawia się zwiększenia kosztów bieżących, które są związane z utrzymaniem mieszkania.

Praktyka jednak wskazuje, że są one zwykle podobne do tych, które miały miejsce w przypadku mieszkań spółdzielczych lub niewiele wyższe. Właściciele lokali są w dalszym ciągu zobowiązani uczestniczyć w wydatkach związanych z eksploatacją i utrzymaniem nieruchomości.

Zalety przekształcenia.

Mimo dodatkowych kosztów i procedury, która jest nieunikniona, zmiana na prawa do odrębnej własności niesie za sobą wiele korzyści. Jedną z największych zalet jest to, że właściciel przestaje odpowiadać za ewentualne długi spółdzielni. Wyodrębniony lokal nie będzie mógł zostać obciążony hipoteką zabezpieczającą. Warto dlatego zorientować się jak wygląda kondycja finansowa naszej spółdzielni. Posiadanie odrębnej własności jest ważne również w przypadku zamiaru zmiany przeznaczenia lokalu na cele nie mieszkaniowe.

Właściciel nie ma już jak dotychczas obowiązku uzyskania zgody spółdzielni, ani nie jest związany jej uchwałami w tym zakresie. Swobodnie w takiej sytuacji możemy zdecydować się otworzyć w lokalu firmę czy

przeznaczyć go na wynajem. Kolejną zaletą i dla wielu osób sprawą kluczową jest to, że w wielu przypadkach dysponując odrębną własnością lokalu o wiele łatwiej będzie ubiegać się o uzyskanie pożyczki, czy kredytu w przypadku gdyby była taka potrzeba. Dodatkowo nie bez znaczenia jest, iż lokal, który już przeszedł procedurę przekształcenia jest często uważany za dużo atrakcyjniejszy przez potencjalnych nabywców.

Podsumowanie.

Podsumowując podejmując decyzję o rozpoczęciu procedury przekształcenia warto odpowiedzieć na pytania, w jakim celu dokonujemy wyodrębnienia oraz w jakiej kondycji finansowej znajduje się spółdzielnia.

ROZWÓD, A SEPARACJA.

Maciej Turek - doradca prawny

Kiedy można żądać rozwodu, a kiedy separacji?

Rozwodu można żądać, jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia. Wówczas każdy z małżonków może żądać, aby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód.

Jednakże pomimo zupełnego i trwałego rozkładu pożycia rozwód nie jest dopuszczalny, jeżeli wskutek niego miałoby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Rozwód nie jest również dopuszczalny, jeżeli żąda go małżonek wy-

łącznie winny rozkładu pożycia chyba, że drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód albo odmowa jego zgody na rozwód jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Orzeczenia separacji może żądać każdy z małżonków (bądź oboje) jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny rozkład pożycia.

Mimo zupełnego rozkładu pożycia orzeczenie separacji nie jest dopuszczalne, jeżeli wskutek niej miałoby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może orzec separację na podstawie zgodnego żądania małżonków.

Jakie są różnice pomiędzy rozwodem, a separacją?

Orzeczenie separacji ma skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód chyba, że ustawa stanowi inaczej. Pierwszym zasadniczym skutkiem jest to, iż małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć małżeństwa. Ten z małżonków, który zmienił nazwisko nie może powrócić do poprzedniego.

Jeżeli wymagają tego względy słuszności, małżonkowie pozostający w separacji obowiązani są do wzajemnej pomocy. Nieco odmiennie kształtują się w takim przypadku roszczenia alimentacyjne małżonków, stosownie do treści art. 60 kro.

Poniżej zostały omówione szczegółowe zagadnienia dotyczące podobieństw i różnic pomiędzy tymi obiema instytucjami prawa rodzinnego.

Czy sąd zawsze orzeka o winie jednego z małżonków w rozkładzie pożycia? Czy orzeka o winie również w przypadku orzekania o separacji?

Orzekając rozwód, bądź separację sąd orzeka także, czy i który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia. Jednakże na zgodne żądanie małżonków sąd zaniecha orzekania o winie. W takim przypadku następują skutki takie, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy. Taka sytuacja może w szczegól-

ności wystąpić, gdy oboje małżonkowie są zgodni i składają żądanie orzeczenia separacji. Zaletą takiego rozwiązania – nie orzekania o winie – jest przede wszystkim oszczędność czasu. Sprawa zostanie rozpoznana szybciej. Pozostaną do rozstrzygnięcia przez sąd inne kwestie dotyczące rodziny.

„Wina w prawie cywilnym w ogólności, w tym także - wina przy rozwodzie obejmuje element obiektywny i subiektywny. Element obiektywny zachodzi wtedy, gdy zachowanie małżonka narusza jego obowiązki ustawowe lub wypływające z zasad współżycia społecznego. W ocenie zachowań mówimy tu o bezprawności zachowań małżonka. Element subiektywny polega na naganności zachowań, inaczej mówiąc, na poddawaniu zarzutowi czynów czy zaniechań. W tej ocenie sięgamy po określenia: zachowanie naganne, niegodzliwe, niemoralne, złe. Specyfika orzekania o winie przy rozwodzie polega na tym, że wnikliwą analizą trzeba objąć jej element subiektywny. Chodzi tu w istocie o anali-

zę psychiczną, choć jej przedmiotem są w zasadzie zewnętrzne jedynie objawy (zachowania) wewnętrznych przeżyć. Ostateczna ocena naganności opiera się na kryteriach głównie moralnych, a nie - prawnych. Pociąga to za sobą w szczególności komplikacje wynikające z faktu, że ocena moralna wymaga uwzględnienia w szerokim zakresie uwarunkowań i okoliczności, w jakich człowiek realizuje konkretne zachowania.”(SN w wyroku z 5 grudnia 1997 r. I CKN 597/97) .

Jakimi sprawami rodziny zajmuje się sąd prowadzący sprawę o rozwód lub separację?

Zarówno w wyroku orzekającym rozwód sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i o kontaktach rodziców z dzieckiem, a także orzeka w jakiej wysokości każdy z małżonków jest obowiązany do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka. Sąd uwzględni porozumienie małżonków

o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono zgodne z dobrem dziecka. Rodzeństwo powinno wychowywać się wspólnie chyba, że dobro dziecka wymaga innego rozstrzygnięcia.

W praktyce sąd okręgowy prowadzący sprawę o rozwód lub o separację, wywa stronę powodową do przedstawienia porozumienia między małżonkami-rodzicami w kwestiach dotyczących władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi, obowiązków alimentacyjnych względem dzieci. Porozumienie takie nie wymaga zachowania szczególnej formy – wystarczy forma pisemna. Nie ma także przeszkód w przedstawieniu porozumienia małżonków na rozprawie ustnie za potwierdzeniem obojga.

Jeżeli małżonkowie nie mogą się porozumieć, zgodzić w powyższych kwestiach zasadne jest wskazanie tej okoliczności już w pozwie. O sprawach dotyczących rodziny decyzję podejmie wówczas sąd w wyroku.

Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka. Sąd może pozostawić władzę rodzicielską obojgu rodzicom na ich zgodny wniosek, jeżeli przedstawili porozumienie dotyczące ich praw i obowiązków względem dziecka, i jest zasadne oczekiwanie, że będą współdziałać w tych sprawach.

Jeżeli małżonkowie zajmują wspólne mieszkanie, sąd w wyroku rozwodowym orzeka także o sposobie korzystania z tego mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania rozwiedzionych małżonków. W wypadkach wyjątkowych, gdy jeden z małżonków swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd może nakazać jego eksmisję na żądanie drugiego małżonka.

Czy jest możliwy podział majątku wspólnego w sprawie o rozwód lub separację?

Na zgodny wniosek stron sąd może w wyroku orzekającym rozwód lub separację orzec również o podziale wspólnego mieszkania albo o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża zgodę na jego opuszczenie bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź jego przyznanie jednemu z małżonków są możliwe. Orzekając o wspólnym mieszkaniu małżonków sąd uwzględni przede wszystkim potrzeby dzieci i małżonka, któremu powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej.

Na wniosek jednego z małżonków sąd może w wyroku orzekającym rozwód dokonać podziału majątku wspólnego, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej zwłoki w postępowaniu. Zazwyczaj sąd dokonuje podziału majątku wspólnego, gdy oboje małżonków wyrazi zgodę na określony sposób podziału – zaproponowany przez jednego z nich, bądź na wspólny i zgodny wniosek.

Jeżeli sąd nie dokona podziału w sprawie o rozwód lub separację, podziału majątku wspólnego małżonkowie będą mogli dokonać – po uprawomocnieniu się orzeczenia rozwiązującego małżeństwo lub orzekającego separację – umownie, bądź w odrębnym postępowaniu nieprocesowym.

Czy po rozwodzie, bądź po orzeczeniu separacji można powrócić do swojego poprzedniego nazwiska?

W ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia rozwodu małżonek rozwiedziony, który wskutek zawarcia małżeństwa zmienił swoje dotychczasowe nazwisko, może przez oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego powrócić do nazwiska, które nosił przed zawarciem

małżeństwa. Po orzeczeniu separacji takie uprawnienie do zmiany nazwiska małżonkowi, który zmienił nazwisko – nie przysługuje.

Czy po orzeczeniu rozvodu, bądź separacji można żądać od drugiego małżonka alimentów?

Z zawarcia małżeństwa wynika między innymi obowiązek wzajemnej pomocy małżonków. W określonych warunkach małżonek ma względem współmałżonka roszczenie alimentacyjne. Stosownie do przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego – małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczyniać się do zaspokajania potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli. Zadośćuczynienie temu obowiązkowi może polegać także, w całości lub w części na osobistych staraniach o wychowanie dzieci i na pracy we wspólnym gospodarstwie domowym (art. 27 kro).

W razie rozvodu lub separacji małżonkowi może w granicach prawa (art. 60 kro) służyć roszczenie alimentacyjne względem byłego współmałżonka. Jednakże w takim przypadku nie rozwód jest źródłem prawa rozwiedzonego małżonka (bądź w separacji) do środków

utrzymania. Prawo to istnieje bowiem już poprzednio, a źródłem jego jest zawarcie małżeństwa.

Ustawodawca nie stwarza w sytuacji rozvodu, czy separacji nowego prawa do alimentacji, lecz przeciwnie – stanowi, w jakich przypadkach zrodzone przez zawarcie małżeństwa prawo wzajemnej pomocy w zakresie majątkowym gaśnie na skutek rozvodu lub separacji albo z tej przyczyny ulega umniejszeniu. Jeżeli rozwiedziony małżonek ma w myśl art. 60 względem byłego współmałżonka roszczenie alimentacyjne, to nie dlatego, że orzeczony został rozwód (czy separacja), lecz dlatego, że strony były małżonkami. Prawo to istnieje wówczas nie z powodu rozvodu, czy separacji, lecz pomimo rozwiązania małżeństwa.

Chociaż rozwodzie nie ma już pomiędzy nimi stosunku rodzinnego, to jednak, jak wyżej wskazano, niektóre skutki prawne zawarcia małżeństwa trwają nadal. W granicach art. 60 kro trwa również nadal prawo byłego małżonka do środków utrzymania. Przepis ten nie kępuje żadnego nowego prawa podmiotowego, lecz jedynie ogranicza w pewnym zakresie prawo już istniejące (tak: SN w uchwale I CO 27/55).

Małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego, bądź w separacji dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego.

Jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód, bądź separacja pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczyniać się w odpowiednim zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego, chociażby ten nie znajdował się w niedostatku.

Obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzonemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Jednakże, gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozvodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni. Po orzeczeniu separacji zasadniczo ograniczenia czasowego obowiązku alimentacyjnego między małżonkami nie ma.

Złożyłam pozew o separację, a mąż w odpowiedzi na pozew wnosi o orzeczenie rozvodu. Co robi sąd?

Skorzystaj z usług prawnika bez wychodzenia z domu!

W ramach projektu wdrożony został innowacyjny system poradnictwa internetowego – świadczonego przez utworzoną w tym celu e-kancelarię prawną. Do obsługi e-kancelarii zatrudniono zawodowych prawników – ekspertów z poszczególnych dziedzin prawa. Dzięki temu otrzymujecie Państwo usługę prawną na najwyższym merytorycznym poziomie – a wszystko to bez konieczności wychodzenia z domu!

Jak skorzystać z e-porady?

Aby skorzystać z e-porady należy wejść na stronę www.mamprawo.eu i kliknąć przycisk e-kancelaria.

Zostaniecie Państwo przekierowani do specjalnie opracowanego formularza, który – dzięki systemowi odpowiedzi i wskazówek – pomoże Państwu zadać pytanie naszym ekspertom. Maksymalny czas oczekiwania na e-poradę wynosi 3 dni robocze od momentu przyjęcia zgłoszenia lub uzupełnienia informacji/dokumentów. Odpowiedź przyjdzie do Państwa na wskazany w zapytaniu adres e-mail, będzie do odbioru w Biurze w godzinach jego urzędowania lub przekazana telefonicznie. Szczegółowe informacje dotyczące funkcjonowania biur znajdują się na stronie projektu.

Jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu i żądanie to jest uzasadnione, sąd orzeka rozwód. Jeżeli jednak orzeczenie rozwodu nie jest dopuszczalne, a żądanie orzeczenia separacji jest uzasadnione, sąd orzeka separację.

Stosunki majątkowe po orzeczeniu separacji i rozwodu

Małżeństwo ustaje po orzeczeniu rozwodu przez sąd. Zatem ustają również stosunki majątkowe – ustroj majątkowy między małżonkami. Pozostaje do podziału (ewentualnie) zgromadzony przez małżonków majątek wspólny. Podział może nastąpić sądownie (jak wyżej na zgodny wniosek, bądź jeżeli nie spowoduje to nadmiernej zwłoki w postępowaniu o rozwód lub separację, bądź w oddzielnym postępowaniu o podział majątku wspólnego) albo umownie.

Orzeczenie separacji powoduje powstanie między małżonkami rozdzielnosci majątkowej. Sąd nie wydaje w tym przedmiocie dodatkowego orzeczenia, czy rozstrzygnięcia

– rozdzielnosc przymusowa powstaje między małżonkami z mocy prawa (ex lege). Od chwili uprawomocnienia się orzeczenia można, tak jak przy (lub po) rozwodzie – żądać podziału majątku wspólnego (o ile wcześniej małżonkowie nie znieśli ustroju wspólności ustawowej i mają co dzielić).

Z chwilą zniesienia separacji powstaje między małżonkami ustawowy ustroj majątkowy. Na zgodny wniosek małżonków sąd orzeka o utrzymaniu między małżonkami rozdzielnosci majątkowej.

Sąd orzekł rozwód lub separację. Jak odwrócić sytuację i powrócić do małżeństwa?

W sytuacji, gdy małżonkowie pozostający w separacji chcą do siebie wrócić – sąd może znieść separację na zgodny wniosek małżonków. Natomiast po rozwodzie konieczne byłoby zawarcie nowego małżeństwa, choćby między tymi samymi osobami, gdyż małżeństwo rozwiązane przez sąd definitywnie ustaje.

Moda na pro bono

Redakcja Kwartalnika „Mam Prawo”

W ostatnim czasie można zauważyć znaczący wzrost zainteresowania działalnością w interesie publicznym. Informacje dotyczące pro bono pojawiły się na stronach internetowych części kancelarii korporacyjnych, pytania o tę działalność można znaleźć w ankietach rozsyłanych przez dzienniki organizujące coroczne

rankingi kancelarii prawnych, przyznawane są w tym zakresie wyróżnienia przez największe gazety zajmujące się tematyką prawną.

Czym tak właściwie jest pro bono? Powszechnie przyjmuje się, że jest to świadczenie profesjonalnych usług, wykonywane dobrowolnie i bezpłatnie, w interesie publicznym, szczególnie dla osób, których na te usługi nie stać. Usługi pro bono wykonywane są z reguły przez kancelarie, firmy prawne jak

również marketingowe, konsultingowe i technologiczne, oraz specjaliści medycyny i szpitala (zazwyczaj szpitale uniwersyteckie, kliniki i instytuty naukowe). Działania pro bono różnią się od wolontariatu tym, że wykonujące je osoby są profesjonalistami w swoich dziedzinach.

Działania pro bono jest wpisane w zawód prawnika od dawna, ale ostatnie lata przynoszą dużą zmianę na tym polu. Wiąże się to zapewne ze wzrostem świadomości społecznej i poczuciem odpowiedzialności prawników nie tylko za sprawy zawodowe, ale też za pomoc tym którzy jej potrzebują.

W związku z tym, że prawnicy współpracują z ludźmi o różnym statusie materialnym, każdemu zdarzyło się udzielenie porad prawnych bezinteresownie.

Modną formą pomocy w ramach działania pro bono jest również organizowanie różnego rodzaju aukcji. Tyczy się to zarówno kancelarii jak i stowarzyszeń oraz fundacji zajmujących się tymi zagadnieniami. Zdarzają się także przypadki, że sami prawnicy przekazują pieniądze w ramach wsparcia i samopomocy. Coraz większa ilość kancelarii stawia na wartości, które przyczyniają się do jeszcze większego wzrostu kultury firmy.

Od 2001 roku organizowany jest konkurs Prawnik Pro Bono, którego patronem jest „Rzeczpospolita”. Jego celem jest wyróżnienie osoby/osób, które szczególnie wykazały się podczas pomocy innym. Wbrew powszechnie, mylnie panującej opinii, Prawnicy Pro Bono nie zawieszają swojej działalności w okresie przedświątecznym – wręcz przeciwnie na ich głowy spada znacznie więcej obowiązków niż zwykle. Dotyczy to zazwyczaj sytuacji trudnych ze względu na ich strukturę a także dodatkowo fakt tego wyjątkowego czasu Świąt, kiedy ludzie chcą być dla ludzi całym sercem, zarówno dla bliskich jak i dla obcych. Rów-

nież fundacje mają masę roboty w tym tzw. „gorącym okresie”. Najistotniejszą kwestią jest dla nich jakość niesionej pomocy, a nie ilość podopiecznych. Pozwala to skupić większą uwagę na poszczególnych jednostkach a co za tym idzie efektywniejsze zaangażowanie się w dane sprawy.

W ramach pomocy opartej na działalności pro bono przygotowywane są również wszelkiego rodzaju paczki, dla najuboższych czy też znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej spowodowanej np. chorobą. Dla przykładu przytoczę fragment artykułu z „Rzeczpospolitej” – „Anna Gołębiowska z Kancelarii Drzewiecki, Tomaszek i Wspólnicy wraz ze swoimi współpracownikami przygotowała paczkę dla matki, która od 18 lat zajmuje się przykutą do łóżka córką – mówi mec. Zarzycka. – Starali się, by oprócz niezbędnych rzeczy znalazło się tam coś, co sprawi jej po prostu przyjemność. Jak ta kobieta cieszyła się z luksusowych perfum czy modnych butów! Od lat myśli tylko o dobro swojego dziecka i robi

zakupy w sklepach z używaną odzieżą. Staramy się w fundacji właśnie nie tylko zapewnić sprzęt rehabilitacyjny czy materiały potrzebne do opieki nad dziećmi, ale także dać rodzicom odrobinę przyjemności i chwilę oddechu – podsumowuje mec. Zarzycka. Osoby potrzebujące są także wśród samych prawników. Kilka lat temu trudna sytuacja koleżanki do założenia fundacji Prawo do Pomocy.

Kolejna ważną kwestią związaną z działalnością pro bono, którą należałoby poruszyć jest temat opodatkowania pro bono. Od wielu lat w naszym kraju nie uregulowany pozostaje problem zwolnienia z podatku VAT i PIT-8C bezpłatnych porad prawnych o charakterze pro bono. Wielokrotnie w ostatnim okresie te jakże ważne dla obywateli naszego kraju kwestie były podnoszone zarówno przez Krajową Radę Radców Prawnych, jak i Naczelną Radę Adwokacką. Niestety, pomimo wielokrotnych wystąpień obu samorządów, wielu interpelacji poselskich Ministerstwo Finansów w dalszym

ciągu stanowczo odmawia wypracowania pozytywnego dla milionów obywateli Polski rozwiązania w tym względzie. Problemu tego nie można nie zauważać gdyż w naszym kraju żyje obecnie niemal 4 mln obywateli o dochodzie poniżej 13,4 zł dziennie.

Warto wiedzieć, że na obywatelach ciąży obowiązek odprowadzenia od takiej usługi podatku dochodowego – i choć z powodu niskiego dochodu tych osób obowiązek taki nie powstanie – to radca prawny czy adwokat zmuszeni są do wystawienia formularza podatkowego PiT-8C – co przy obecnej wielotysięcznej skali tego typu pomocy pozwala mieć pewność, że skutecznie sparaliżuje to świadczenie prawnej pomocy pro bono w Polsce. Jak wyobrazić sobie skuteczne wypełnianie tego bezdusznego obowiązku

w przypadku pomocy ofiarom katastrof czy też klęsk naturalnych? Tego typu postawa jest, dla przedstawicieli obu samorządów, zupełnie niezrozumiała.

Przedstawiciele Prezydów Krajowej Rady Radców Prawnych i Naczelnej Rady Adwokackiej wyrażają również niepokój w związku ze stanem prac nad opracowaniem w Polsce sprawnego, państwowego systemu pomocy prawnej dla osób ubogich. Od wielu lat kolejne rządy obiecują, że ten niezwykle ważny problem zostanie wreszcie rozwiązany. Jest to sytuacja tym bardziej bolesna ponieważ Polska jest jedynym krajem Unii Europejskiej, który do tej pory nie wywiązał się z tego obowiązku. Oba samorządy wielokrotnie już deklarowały pomoc kolejnym rządów w opracowaniu i realizacji projektu. Niestety, z żalem

należy zauważyć, że prace nad nim nie znajdują się nawet we wstępnej fazie. Tym samym istnieje niebezpieczeństwo, że przez kolejne lata, obywatele polscy nie będą mieli zapewnionej bezpłatnej pomocy prawnej porównywalnej do świadczonej w pozostałych krajach Unii Europejskiej.

Konkludując, rzecz można, że prawnik w ramach swojej działalności też może być Świętym Mikołajem, poprzez deklarowanie i udzielanie bezpłatnej pomocy potrzebującym – których nie brakuje. Coraz więcej kancelarii rozszerza swoje usługi o działanie pro bono. Co ważne, dzięki tym ruchom wiele trudnych sytuacji zostaje rozwiązana i zdecydowanie jest to krok kierowany w stronę milionów Polaków.

Prawne regulacje kontaktów z dzieckiem

Bartosz Głowacki - doradca prawny

Przez utrzymywanie styczności osobistej z dzieckiem rodzice zapewniają mu poczucie bezpieczeństwa oraz uczestniczą w jego wychowaniu. Codzienne, osobiste kontakty z dzieckiem pozwalają rodzicom poznać potrzeby dziecka, a w konsekwencji należycie troszczyć się o nie i jego wychowanie. Zaspokajanie naturalnej i podstawowej potrzeby dziecka styczności z rodzicami stanowi element starań rodziców o sprawy dziecka, wykonywanej

pieczy. Utrzymywanie osobistej styczności z dzieckiem, jest więc niezbędne dla właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej.

Prawne regulacje kontaktów z dzieckiem zostały ujęte w Oddziale 3 Rozdziału II Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, tj. w art. 113–113 (6) k.r.o.

Niezależnie od władzy rodzicielskiej rodzice oraz ich dziecko mają prawo i obowiązek utrzymywania ze sobą kontaktów.

Kontakty z dzieckiem obejmują w szczególności przebywanie z dzieckiem (odwiedzi-

ny, spotkania, zabieranie dziecka poza miejsce jego stałego pobytu) i bezpośrednie porozumiewanie się, utrzymywanie korespondencji, korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej.

Kto może wystąpić o ustalenie kontaktów z dzieckiem?

Oprócz rodziców, takie uprawnienie posiadają rodzeństwo, dziadkowie, powinowaci w linii prostej, a także inne osoby, jeżeli sprawowały one przez dłuższy czas pieczę nad dzieckiem i przepisy stosuje się wobec nich odpowiednio.

W jaki sposób?

Jeżeli dziecko przebywa stale u jednego z rodziców, sposób utrzymywania kontaktów z dzieckiem przez drugiego z nich rodzice określają wspólnie, kierując się dobrem dziecka i biorąc pod uwagę jego rozsądne życzenia. W braku porozumienia rozstrzyga sąd opiekuńczy. Jest nim sąd rejonowy właściwy według miejsca zamieszkania dziecka, którego sprawa ma dotyczyć, a gdy nie ma ono miejsca zamieszkania – według miejsca pobytu dziecka. Takie sprawy, są rozpatrywane w trybie tzw. postępowania nieprocesowego, chyba że sąd rozstrzyga kwestię kontaktów w wyroku rozwodowym czy orzekającym separację.

Wówczas obowiązuje tryb procesowy. Jeśli wszczęta została sprawa o rozwód lub separację, sprawa o uregulowanie kontaktów musi być zawieszona. Na sądzie bowiem ciąży obowiązek zdecydowania w wyroku rozwodowym lub orzekającym separację nie tylko o władzy rodzicielskiej, ale także o kontaktach z dziećmi. Ma on przede wszystkim uwzględnić porozumienie rodziców w tej kwestii. Możliwe jest tymczasowe unormowanie tych kontaktów, do definitywnego rozstrzygnięcia o nich w wyroku rozwodowym czy orzekającym se-

parację. Jeśli sąd odmówi rozwodu czy separacji, sprawa o kontakty będzie kontynuowana.

Sąd może skorzystać z usług kuratora sądowego albo pomocy społecznej poprzez przeprowadzenie wywiadu środowiskowego. Może on dotyczyć stosunków dziecka do rodziców, opiekunów, warunków środowiskowych oraz wychowawczych.

Decyzję sądu w kwestii kontaktów z dzieckiem musi poprzedzić rozprawa, o której sąd powiadamia wszystkich zainteresowanych. Sąd powinien wysłuchać przede wszystkim rodziców czy inną osobę, która ubiega się o unormowanie jej kontaktów z dzieckiem, a także osoby bliskie.

Sądy w różny sposób ustalają sposób kontaktów. Zarówno mogą zostać ustalone w postaci odwiedzin osoby uprawnionej w miejscu zamieszkania dziecka, kontaktów poza miejscem zamieszkania dziecka i odprowadzaniu dziecka po zakończonym spotkaniu

do miejsca stałego jego pobytu, jak również rozwiązanie ustalonych kontaktów drogą porozumiewania się na odległość (telefon, skype, e-mail) o określonych porach dnia i tygodnia.

W razie potrzeby należy bardzo szczegółowo dokonać analizy i regulacji w ustaleniu kontaktów zwracając szczególną uwagę na kwestię spotkań o okresie Wielkanocy czy Bożego Narodzenia, innych szczególnych wydarzeń i świąt okolicznościowych, a także czasu gdy dziecko w okresie nauki korzysta z ferii zimowych czy letnich wakacji. Sądy niejednokrotnie starają się bardzo szczegółowo uregulować kwestię kontaktów, by w przyszłości wyeliminować sporne kwestie.

Każda sytuacja faktyczna jest inna i nie ma „złotego środka”. Mnogość możliwości spotkań z dzieckiem w ciągu roku jest tak duża, że jedynym ograniczeniem wydają się być potrzeby samego dziecka z uwzględnieniem jego rozsądnych życzeń, mając jednocześnie

na uwadze oczekiwania i potrzeby rodziców. Szczególne uprawnienia mają dzieci, które ukończyły 13. rok życia. Art. 573 kodeksu postępowania cywilnego daje im prawo do występowania w sprawach rodzinnych i opiekuńczych oraz składania w nich wniosków dotyczących ich osoby. Kierując się celowością, przy uwzględnieniu stopnia dojrzałości małoletniego oraz charakteru sprawy opiekuńczej, właściwy sąd powinien zapoznać się ze stanowiskiem tego małoletniego, mając na względzie jego dobro. - postanowieniu Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 15.12.1998 r., sygn. akt I CKN 1122/98, art. 12 Konwencji o prawach dziecka oraz art. 573, 574 i 576 § 2 kpc).

Ze względu na dobro dziecka Sąd może też zmienić swe wcześniejsze postanowienia, w tym dotyczące kontaktów z dzieckiem, także gdy znalazły się one w wyroku orzekającym rozwód lub separację.

Podsumowując, kodeks rodzinny i opiekuńczy wskazuje, że kontakty z dzieckiem powinni uregulować rodzice wspólnie, a w razie sporu, gdy między rodzicami nie ma zgody, rozstrzygnięcie w sprawie kontaktów spoczywa na właściwym sądzie opiekuńczym, gdzie w toku postępowania sąd powinien wykorzystać możliwe sposoby złagodzenia rodzinnego konfliktu. Sądy w bardzo szczegółowy sposób ustalają kontakty, kierując się dobrem dziecka.

Rodzice mają prawo do kontaktów z dzieckiem bez względu na to, czy przysługuje im władza rodzicielska nad nim, czy została ograniczona, a nawet gdy zostali jej pozbawieni. Jak wielokrotnie wypowiadał się Sąd Najwyższy w swoich orzeczeniach, prawo do osobistej styczności rodziców z dzieckiem nie jest elementem władzy rodzicielskiej. Wynika ono z więzi rodzinnej łączącej rodziców z dzieckiem i przysługuje rodzicom także w razie pozbawienia ich władzy rodziciel-

skiej. Ingerencja sądu opiekuńczego w sferę styczności rodziców z dziećmi prowadzona jest w razie pozbawienia władzy rodzicielskiej oraz w razie jej ograniczenia polegającego na umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Stosownie do art. 113 § 1 k.r.o., przesłanką zakazania rodzicom osobistej styczności z dzieckiem jest jego dobro. Dobro to należy rozumieć szeroko. Nakaz uwzględnienia dobra dziecka stanowi podstawową regułę interpretacyjną obowiązującą przy wykładni

przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego regulujących stosunki między rodzicami a dziećmi. Znaczenie zasady ochrony dobra dziecka wykracza poza porządek prawa krajowego. Podstawowym aktem międzynarodowym zawierającym nakaz uwzględniania dobra dziecka jest Konwencja o prawach dziecka, obowiązująca w Polsce od dnia 7 lipca 1991 r. W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się znaczenie tej Konwencji

jako dyrektywy generalnej przy rozpatrywaniu konfliktów rodziców na tle sprawowania opieki nad dziećmi.

Dobru dziecka nie służy zerwanie osobistej styczności rodziców z dzieckiem, nawet gdy nie wykonują oni władzy rodzicielskiej lub zachodzą podstawy do pozbawienia ich wykonywania tej władzy (art. 111 § 1 k.r.o.). Ze względu na charakter prawa do osobistej styczności z dzieckiem, odebranie rodzicom tego prawa może nastąpić wyjątkowo, np. gdy utrzymywanie osobistych kontaktów rodziców z dzieckiem zagraża jego życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu bądź wpływa demoralizująco na dziecko, prowadzi do kształtowania u niego postaw społecznych, a także postawy wrogości względem drugiego rodzica. Nie dopuszczalne jest zakazanie lub ograniczenie osobistej styczności z dzieckiem tego z rodziców, którego władzę rodzicielską sąd ograniczył na podstawie wyroku rozwodowego lub art. 107 k.r.o. do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do dziecka z tego powodu, że rodzice żyją w rozłączeniu.

Właściwe uregulowanie kontaktów z dzieckiem, nie powinno naruszać obecnej sytuacji rodzinnej małoletniego i poczucia bezpieczeństwa jakie mu ona zapewnia.

Sąd opiekuńczy jeżeli wymaga tego dobro dziecka może skorzystać z szerokiego katalogu regulacji prawnych mających na celu ochronę dobra dziecka.

Jeżeli wymaga tego dobro dziecka, sąd opiekuńczy ograniczy utrzymywanie kontaktów rodziców z dzieckiem. Sąd opiekuńczy może w szczególności:

- 1.** zakazać spotykania się z dzieckiem,
- 2.** zakazać zabierania dziecka poza miejsce jego stałego pobytu,

- 3.** zezwolić na spotkanie się z dzieckiem tylko w obecności drugiego z rodziców albo opiekuna, kuratora sądowego lub innej osoby wskazanej przez sąd,
- 4.** ograniczyć kontakty do określonych sposobów porozumiewania się na odległość,
- 5.** zakazać porozumiewania się na odległość.

Ponadto Sąd opiekuńczy, orzekając w sprawie kontaktów z dzieckiem, może zobowiązać rodziców do określonego postępowania, w szczególności skierować ich do placówek lub specjalistów zajmujących się terapią rodzinną, poradnictwem lub świadczących rodzinie inną stosowną pomoc z jednoczesnym wskazaniem sposobu kontroli wykonania wydaných zarządzeń.

Jeżeli utrzymywanie kontaktów rodziców z dzieckiem poważnie zagraża dobru dziecka lub je narusza, sąd zakaże ich utrzymywanie.

Każdy z rodziców podejmuje decyzję w jaki sposób będzie spędzał czas z dzieckiem. Jest to jego autonomiczna i niezależna decyzja, czy wyjedzie z dzieckiem za granicę czy zostanie w kraju. Mówimy w takim wypadku o uprawnieniu każdego z rodziców do organizacji wspólnego czasu w ramach przysługującego mu prawa bez wymaganej zgody drugiego rodzica. Jednocześnie często pojawiającą się kwestią sporną jest brak zgody na wyjazd za granicę przez np. niewyrażenie zgody na wyrobienie dziecku paszportu. W takim wypadku konieczna jest interwencja właściwego sądu.

Rodzic u którego dziecko przebywa na stałe, zobowiązany jest do

umożliwienia kontaktów w ustalonej formie osobie uprawnionej i nie powinien czynić trudności.

Utrudnianie kontaktów i sposób rozwiązania problemu

Występującym problemem mimo uregulowania sądowego kontaktów, jest utrudnianie przez jednego z rodziców kontaktów dziecka z osobą uprawnioną. Sądy posiadają stosowne uprawnienia, które mają zapewnić korzystanie z prawa do kontaktów. Sąd może zobowiązać osobę, której przyznał do nich prawo albo pod której pieczę dziecko pozostaje, do pokrycia kosztów podróży, pobytu i powrotu dziecka, a nawet osoby mu towarzyszącej. Może zobowiązać osobę, u której dziecko przebywa, do złożenia sumy pieniężnej do depozytu sądowego na pokrycie wydatków uprawnionego do kontaktów na wypadek niewykonania lub niewłaściwego wykonywania obowiązków wynikających z orzeczenia o kontaktach. Może też odebrać od każdej z takich osób przyrzeczenie, że będą się zachowywały w określony sposób. (art. 5821 k.p.c.)

Ponadto Sąd Najwyższy w uchwale z 28 sierpnia 2008 r. (sygn. III CZP 75/08). stwierdził, że postanowienie sądu regulujące kontakty rodzica z dzieckiem może być egzekwowane przymusowo, tak samo jak odebranie dziecka rodzicom, któremu nie przysługuje władza rodzicielska, podlega wykonaniu w postępowaniu unormowanym w art. Procedurę tę normuje art. 5981 – 59812 k.p.c. Przymusowe działania to jednak ostateczność. Sąd orzeka w tych sprawach po przeprowadzeniu rozprawy, że o takiej sprawie i terminach rozpraw informowany jest prokurator. Sąd może zlecić kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie dziecka. Na żądanie kuratora policja będzie obowiązana udzielić mu pomocy w czynnościach z tym związanych. W razie ukrycia dziecka kurator zawiadomi prokuratora. Przepisy te zobowiązują też kuratora do zachowania szczególnej ostrożności i uczyńnięcia wszystkiego, żeby dobro dziecka nie zostało naruszone, a zwłaszcza by dziecko nie doznało krzywdy fizycznej ani moralnej. Kurator może też w razie potrzeby zażądać pomocy opieki społecznej albo innej powołanej do tego instytucji. Sprawy tego typu są bardzo trudne, uzależnione od dobrej woli stron.

E-Porady - prawnicy odpowiadają na życiowe problemy

Kupiłem w Puławach mieszkanie w nowym bloku w stanie deweloperskim (gołe ściany i podłogi), położyłam gładzie, płytki, terakotę, panele, po 2 latach od zamieszkania blok zaczął osiadać i tym samym zaczęły pękać ściany we wszystkich pokojach, gdy zgłosiłem to przyszedł rzeczoznawca ze spółdzielni i stwierdził, że spółdzielnia może tylko zerwać gładź, położyć siatkę zapobiegającą pękaniu gładzi i tak zostawić te ściany, ja sam muszę ponownie kłaść na tą siatkę gładź, ścierać ją i malować na własny koszt. Proszę mi wskazać czy spółdzielnia nie powinna na swój koszt naprawić szkody w całość a nie tylko w części szkodę spowodowaną osiadaniem budynku (może po prostu budynek za wcześniej został oddany do użytkowania)?

Jako nabywcy rzeczy, w tym wypadku mieszkania w stanie deweloperskim, przysługują Panu roszczenia z rękojmi za wady rzeczy sprzedanej. Jak wynika z opisu sprawy po dwóch latach korzystania z mieszkania ujawniły się w nim wady fizyczne polegające na wystąpieniu pęknięć na ścianach (można zatem przyjąć, że były to wady ukryte, o których wcześniej Pan nie wiedział, a zatem, że nie upłynęły Panu terminy do skorzystania z rękojmi). Istnienie tych wad zgłosił Pan do spółdzielni, która jak domniemywam uznała je co do zasady, natomiast nie co do zakresu naprawy tj. wskazała, że doprowadzi ściany do stanu w jakim mieszkanie zostało Panu wydane przed dwoma laty. Zgodnie z art. 560 KC jeżeli rzecz sprzedana ma wady, kupujący może od umowy odstąpić albo żądać obniżenia ceny. Jednakże kupujący nie może od umowy odstąpić, jeżeli sprzedawca niezwłocznie wady usunie. Ograniczenie to nie ma zastosowania, jeżeli rzecz była już naprawiana, chyba że wady są nieistotne. Ponadto, zgodnie z art.

561 § 2 Kodeksu cywilnego, jeżeli przedmiotem sprzedaży jest rzecz określona co do tożsamości, a sprzedawcą jest wytwórca tej rzeczy (np. spółdzielnia była inwestorem), kupujący wprost przysługuje roszczenie o usunięcie wady (nie zaś tylko jako kontruprawnienie sprzedawcy o jakim mowa w art. 560 KC). Z art. 561 § 2 zd. 2 KC wynika jednak, że sprzedawca może odmówić usunięcia wady, gdyby wymagało ono nadmiernych kosztów. Tylko zatem nadmierność kosztów może być powodem zaniechania usunięcia wady. Jednocześnie przepisy kodeksu cywilnego nie zawierają wprost normy, która nakazywałaby przywrócenie ścian mieszkania do stanu sprzed wystąpienia wad. Prawdółowe usunięcie wad, powinno jednak obejmować nie tylko usunięcie wady ale także doprowadzenie przedmiotu sprzedaży do stanu jaki istniał w chwili jej wystąpienia. Uchylenie się przez spółdzielnię od naprawy całości szkody może być skuteczne jedynie wtedy, gdy naprawa pociągała by nadmierne koszty; jeżeli zatem materiały do wykończenia wnętrza nie odbiegały w sposób rażący cenowo od używanych powszechnie, to spółdzielnia winna usunąć wadę w sposób, który obejmie wszystko (malowanie, siatki itp.). Ponadto uprawnienie do żądania naprawy całościowej, oprócz przepisów dotyczących rękojmi - można wyprowadzić także z przepisu o konieczności wykonywania zobowiązań w sposób zgodny z umową. Nienależyte wykonanie zobowiązania jest zaś podstawą do żądania odszkodowania za szkodę poniesioną wskutek niezgodnego z treścią zobowiązania, działania drugiej strony. Podsumowując powinien Pan żądać kompleksowego usunięcia wady budynku; w przypadku zaś odmowy sprzedawcy - może Pan dochodzić roszczeń odszkodowawczych. Jedynie ubocznie informuję, że zawity termin

w jakim dochodzi się roszczeń z rękojmi za wady budynku wynosi 3 lata od kiedy rzecz została kupującemu wydana. Proszę zatem zwracać uwagę, czy nie wystąpiły inne wady w budynku, które należy niezwłocznie zgłaszać na piśmie do sprzedawcy. W przypadku ich nie usunięcia, będzie Panu jako najdalej idące służyło prawo do odstąpienia od umowy, ewentualnie do obniżenia ceny uiszczonej za mieszkanie.

Żona zmarła 2003 r. Razem z żoną mamy dwójkę dzieci. Pozostawiła po sobie mieszkanie, nabyte w trakcie trwania małżeństwa na współwłasność. Po śmierci żony nie było przeprowadzonego nabycia spadku. Jak wygląda kwestia podatku od spadku? Nic do tej pory nie było płacone i nikt się o to nie upominał. Czy i jakiej wysokości będę musiał razem córkami zapłacić podatek od spadku w przypadku rozpoczęcia procedury stwierdzenia nabycia spadku?

W przedstawionej przez Pana sprawie fakt stwierdzenia nabycia spadku wiąże się z powstaniem obowiązku do zapłaty podatku od spadku (tzw. wtórne powstanie obowiązku podatkowego zgodnie z art. 6 ust. 4 ustawy o podatku od spadków i darowizn), gdyż obowiązek podatkowy powstanie z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku. W przypadku nabycia własności (współwłasności) budynku mieszkalnego lub lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość, spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub udziału w takim prawie, spółdzielczego prawa do domu jednorodzinnego albo udziału w takim prawie w drodze dziedziczenia przez osoby zaliczane do I grupy podatkowej (do I grupy podatkowej zaliczani są m.in. małżonkowie i dzieci) nie wlicza się do podstawy opodatkowania ich czystej wartości do łącznej wysokości nie przekraczającej 110 m² powierzchni użytkowej budynku lub lokalu.

W przypadku nabycia części (udziału) budynku mieszkalnego lub lokalu albo udziału w spółdzielczym prawie do budynku mieszkalnego lub lokalu ulga przysługuje stosownie do wielkości udziału. Należy pamiętać, że ulga ta przysługuje osobom, które łącznie spełniają następujące warunki: 1) spełniają wymogi określone w art. 4 ust.4 ustawy (w chwili nabycia nabywca posiadał obywatelstwo polskie lub obywatelstwo jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej lub państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub miał miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub na terytorium takiego państwa) 2) nie są właścicielami innego budynku mieszkalnego lub lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość bądź będąc nimi przeniosą własność budynku lub lokalu na rzecz zstępnych, Skarbu Państwa lub gminy w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia zeznania podatkowego albo zawarcia umowy darowizny w formie aktu notarialnego; 3) nie przysługuje im spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego lub wynikające z udziału spółdzielni mieszkaniowej: prawo do domu jednorodzinnego lub prawo do lokalu w małym domu mieszkalnym, a w razie dysponowania tymi prawami przekazały je zstępnym lub przekazały do dyspozycji spółdzielni, w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia zeznania podatkowego albo zawarcia umowy darowizny w formie aktu notarialnego; 4) nie są najemcami lokalu lub budynku lub będąc nimi rozwiążą umowę najmu w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia zeznania podatkowego albo zawarcia umowy darowizny w formie aktu notarialnego; 5) będą zamieszkiwać będąc zameldowanymi na pobyt stały w nabytym lokalu lub budynku i nie dokonają jego zbycia przez okres 5 lat: a) od dnia złożenia zeznania podatkowego lub zawarcia umowy darowizny w formie aktu notarialnego - jeżeli w chwili złożenia zeznania lub zawarcia umowy darowizny nabywca mieszka i jest zameldowany na pobyt stały w nabytym lokalu lub

budynku, b) od dnia zamieszkania potwierdzonego zameldowaniem na pobyt stały w nabytym lokalu lub budynku - jeżeli nabywca zamieszka i dokona zameldowania na pobyt stały w ciągu roku od dnia złożenia zeznania podatkowego lub zawarcia umowy darowizny w formie aktu notarialnego. Po uprawomocnieniu się orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku będą Państwo zobowiązani do złożenia zeznania podatkowego (termin to jeden miesiąc), w którym jednocześnie składają Państwo oświadczenie o spełnieniu w/w warunków w celu skorzystania z ulgi. Jeśli jednak nie spełniacie Państwo wyżej opisanych warunków, będziecie zobowiązani do zapłaty podatku od spadków. Wysokość podatku ustala się w zależności od grupy podatkowej, do której zaliczony jest nabywca, a podstawę opodatkowania stanowi wartość nabytych rzeczy i praw majątkowych po potrąceniu długów i ciężarów (czysta wartość), ustalona według stanu rzeczy i praw majątkowych w dniu nabycia i cen rynkowych z dnia powstania obowiązku podatkowego - co do zasady podatek w Pana przypadku wynosi 3% wartości spadku. Wartość nabytych rzeczy i praw majątkowych przyjmuje się w wysokości określonej przez nabywcę, jeżeli odpowiada ona wartości rynkowej tych rzeczy i praw.

ZUS odmówił mi prawa do emerytury z powodu braku 25 letniego okresu ubezpieczenia. Mam możliwość doliczenia pracy w gospodarstwie rolnym u rodziców. ZUS odrzucił poprzednich świadków. Jakie nowe dowody i na jaką okoliczność powinienem powołać w odwołaniu od decyzji ZUS żeby udowodnić pracę w gospodarstwie rodziców.

Zasady wliczania okresów pracy w gospodarstwie rolnym do stażu pracy określa ustawa z dnia 20 lipca 1990 r. o wliczaniu okresów pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym do pracowniczego stażu pracy (Dz. U. z 1990r. Nr 54, poz. 310). Stanowi ona w przepisach art. 1 ust.1

pkt.2, że ilekroć przepisy prawa lub postanowienia układu zbiorowego pracy albo porozumienia w sprawie zakładowego systemu wynagradzania przewidują wliczanie do stażu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownika wynikające ze stosunku pracy, okresów zatrudnienia w innych zakładach pracy, do stażu tego wlicza się pracownikowi także przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy po ukończeniu 16 roku życia w gospodarstwie rolnym prowadzonym przez rodziców lub teściów, poprzedzające objęcie tego gospodarstwa i rozpoczęcie jego prowadzenia osobiście lub wraz ze współmałżonkiem. Zgodnie z treścią art. 3 w/w ustawy, na wniosek zainteresowanej osoby właściwy urząd gminy jest obowiązany stwierdzić okresy jej pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym, wydając stosowne zaświadczenie w celu przedłożenia w zakładzie pracy. Jeżeli właściwy organ gminy nie dysponuje dokumentami uzasadniającymi wydanie zaświadczenia o pracy zainteresowanej osoby w indywidualnym gospodarstwie rolnym, zawiadamia ją o tej okoliczności na piśmie. W wypadku takim okresy pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym mogą być udowodnione zeznaniami co najmniej dwóch świadków zamieszkujących w tym czasie na terenie, na którym jest położone to gospodarstwo rolne. Jednocześnie w myśl art. 6 pkt. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z dnia 20 grudnia 1990 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291) przez gospodarstwo rolne rozumie się każde gospodarstwo służące prowadzeniu działalności rolniczej. Nie jest zatem wymagane prowadzenie gospodarstwa rolnego o określonej powierzchni. Do zaliczenia okresu pracy przed dniem 1 stycznia 1983 r., w gospodarstwie rolnym prowadzonym przez rodziców lub teściów, jest niezbędna nie tylko praca w nim, ale i późniejsze objęcie tego gospodarstwa i rozpoczęcie jego prowadzenia osobiście lub wraz ze współmałżonkiem. Przez objęcie gospodarstwa rolnego należy rozumieć wejście w jego faktyczne posiadanie w drodze dziedziczenia, umów sprzedaży, zamiany, darowizny, a także w przypadku przekazania nieodpłatnie następcy gospodarstwa rol-

nego w zamian za emeryturę – zgodnie z przepisami o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych, oraz przeniesienia własności nieruchomości rolnej w drodze umowy o dożywocie. W związku z powyższym w odwołaniu powinien Pan umieścić wnioski o dopuszczenie dowodu z dokumentu urzędowego wydanego przez urząd gminy tj. zaświadczenia o pracy Pana w indywidualnym gospodarstwie rolnym oraz o dopuszczenie dowodów z przesłuchania co najmniej dwóch wskazanych przez Pana świadków na okoliczność potwierdzenia okresów pracy Pana w indywidualnym gospodarstwie rolnym i późniejsze objęcie tego gospodarstwa i rozpoczęcia jego prowadzenia osobiście lub wraz ze współmałżonkiem.

Otrzymałem upomnienie z poczty polskiej o dokonanie zapłaty za abonament RTV za okres 2007-2012. Czy muszę zapłacić podaną kwotę? Nie jestem osobą uprawnioną do zwolnienia z abonamentu. Jakie konsekwencje dla mnie niesie ze sobą brak dokonania wpłaty we wskazanym terminie 7 dni? Jak wygląda postępowanie egzekucyjne, które ewentualnie będzie się toczyło przeciwko mnie?

Abonament RTV ma charakter publiczno-prawny i jest dochodem publicznym zbliżonym do podatku (tak: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 9 września 2004 r. K2/2003). Abonament jest pobierany za używanie odbiorników radiofonicznych oraz telewizyjnych w celu umożliwienia realizacji misji publicznej przez media publiczne (art. 2 ust. 1 ustawy o opłatach abonamentowych). Ustawa nakłada na posiadacza obowiązek rejestracji odbiornika (art. 5 ust. 1 ustawy). Wysokość miesięcznego abonamentu za używanie odbiornika radiowego oraz telewizyjnego jest również określona ustawowo. Abonament jest pobierany przez Poczta Polska, która wpływy z niego przekazuje na wyodrębniony rachunek Krajowej Rady Radiofonii i Te-

lewizji (KRRiT). Obowiązkiem każdego obywatela wynikającym z Konstytucji jest ponoszenie ciężarów i świadczeń publicznych określonych w ustawie. W przypadku zatem nie uiszczenia opłat abonamentowych mogą one być egzekwowane w trybie egzekucji administracyjnej (art. 7 ust. 3 ustawy). Zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 ustawy abonamentowej na posiadacza zarejestrowanego odbiornika ciąży bowiem z mocy prawa obowiązek uiszczenia abonamentu, powstający z pierwszym dniem następującego po miesiacu rejestracji odbiornika. Obecnie Poczta Polska dochodzi niezapłaconego abonamentu za okres jeszcze nie przedawniony – tj. za lata 2007-2012. Opłaty abonamentowe przedawniają się tak jak zobowiązania podatkowe z upływem 5 lat od końca roku kalendarzowego, w którym powstał obowiązek zapłaty. Zatem jeżeli w terminie 7 dni od doręczenia Panu upomnienia nie uiszcisz Pan zaległości, zostanie wobec Pana wszczęta egzekucja administracyjna w celu przymusowego ściągnięcia należności (art. 15 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji). We wniosku o wszczęcie egzekucji administracyjnej wierzyciel może wskazać środek egzekucyjny. Wierzyciel powinien wskazać środek egzekucyjny, gdy wniosek dotyczy egzekucji obowiązku o charakterze niepieniężnym. Środkami egzekucyjnymi są m.in.: egzekucja z wynagrodzenia za pracę, egzekucja z rachunków bankowych i wkładów oszczędnościowych, egzekucja z innych wierzytelności pieniężnych, egzekucja z ruchomości, egzekucja z nieruchomości. Organem egzekucyjnym jest naczelnik urzędu skarbowego (art. 19 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji). Istnieje możliwość umorzenia opłat abonamentowych czy odsetek za zwłokę w przypadku gdy: 1) niemożliwe jest ustalenie podmiotu zobowiązanego do uiszczenia tych opłat lub jego adresu lub 2) podmiot zobowiązany do uiszczenia tych opłat nie posiada majątku, z którego można zaspokoić należności. Umorzenia dokonuje Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji na wniosek kierownika jednostki operatora publicznego. Ponadto, w wyjątkowych sytuacjach, jeżeli przemawiają za tym szczególne

względły społeczne lub przypadki losowe, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji może umorzyć lub rozłożyć na raty zaległości w płatności opłat abonamentowych lub odsetki za zwłokę w ich uiszczeniu. W takim wypadku wniosek o umorzenie lub rozłożenie na raty należności podmiot zobowiązany do uiszczenia opłat abonamentowych składa do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.

Razem z mężem wychowujemy syna męża z jego pierwszego małżeństwa. W wyroku rozwodowym (sprawa odbyła się w Niemczech) nie ustalono sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej. Od kilku lat syn męża mieszka razem z nami. Nie utrzymuje kontaktów z matką, matka nie dba o relacje z synem. Czy mogę i w jaki sposób prawnie w Polsce uregulować kwestię opieki nad synem męża i podejmowania decyzji dla niego życiowo ważnych (kto może decydować o losie dziecka w razie śmierci lub choroby mojego męża).

Prawo właściwe dla spraw z zakresu władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem określa Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze w dniu 19 października 1996 r. (Dz. Urz. UE L 151 z 11.06.2008, str. 39; Dz. U. z 2010 r. Nr 172, poz. 1158). Zgodnie z art. 17 Konwencji, wykonywanie odpowiedzialności rodzicielskiej podlega prawu państwa zwykłego pobytu dziecka. W razie zmiany zwykłego pobytu dziecka, podlega prawu państwa nowego zwykłego pobytu. Powyższe oznacza, że wobec stałego pobytu dziecka Pani męża w Polsce (zakładam, że Państwa miejsce zamieszkania jest w Polsce, a matki dziecka w Niemczech), przysługująca jego biologicznym rodzicom władza rodzicielska podlega prawu polskiemu. Zgodnie z art. 111 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, pozbawie-

nie władzy rodzicielskiej może być orzeczone w stosunku do jednego z rodziców, jeśli nie może jej wykonywać ze względu na trwałą przeszkodę (może nią być stałe zamieszkanie w innym państwie), a także jeśli rodzic w sposób rażący zaniedbuje swe obowiązki względem dziecka. W wypadku pozbawienia władzy rodzicielskiej matki dziecka, bez przeszkód będzie Pani mogła wystąpić o przysposobienie dziecka męża (adopcję). Na podstawie art. 116 KRO może Pani wystąpić o przysposobienie dziecka męża, nawet bez pozbawienia władzy rodzicielskiej jego matki. Przepis ten przewiduje bowiem taka możliwość za zgodą na przysposobienie dziecka drugiego rodzica. Nie jest wymagana zgoda drugiego małżonka, jeżeli nie ma on zdolności do czynności prawnych albo porozumienie się z nim napotyka na trudne do przezwyciężenia przeszkody. Brak zdolności do czynności prawnych istnieje w wypadku całkowitego ubezwłasnowolnienia. Natomiast pojęcie „trudne do przezwyciężenia przeszkody” nie zostało w ustawie zdefiniowane. Sąd opiekuńczy w każdej konkretnej sprawie ma obowiązki ustalenia, czy istniejące przeszkody są „trudne do przezwyciężenia”. Przyjmuje się, że przeszkody te istnieją, gdy porozumienie z drugim małżonkiem jest praktycznie niemożliwe lub bardzo utrudnione, np. nie jest znane jego miejsce pobytu, występuje poważna choroba nie pozwalająca na nawiązanie z nim kontaktu (zob. J. Ignatowicz (w.): J. Pietrzykowski (red.), Kodeks, 1993, s. 481). W celu uregulowania kwestii władzy rodzicielskiej nad dzieckiem męża może Pani wystąpić o jego przysposobienie. Jeśli nie ma Pani na celu tak dalece idących skutków prawnych, konkretnych czynności w interesie dziecka może Pani dokonywać na mocy upoważnienia męża.

MAM § PRAWO

STOWARZYSZENIE INICJATYW SAMORZĄDOWYCH

BEZPŁATNE SZKOLENIE

PROJEKTOWANIE I MONTAŻ SIECI ŚWIATŁOWODOWEJ

szkolenie zakłada dwa moduły do wyboru:

PROJEKTANT SIECI

64h teorii i 32 h praktyki:

- budowa sieci
- projektowanie torów optycznych
- pomiary tłumienności
- reflektometria
- pomiary dyspersji i jakości transmisyjnej
- lokalizacja uszkodzeń
- podstawy montażu i spawania włókien

MONTER

16h teorii i 64h praktyki:

- składowe sieci
- typy włókien i ich zastosowanie
- osprzęt
- przygotowanie i organizacja kabli
- spawanie włókien różnych typów
- pomiary jakości spawu

ZGŁOSZENIA I INFORMACJE:

ul. Narutowicza 56A; 20-016 Lublin

tel. /fax: 81 53 43 203 lub 81 53 43 200

e-mail: info@sis-dotacje.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Człowiek - najlepsza inwestycja
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

BIURA PORAD PRAWNYCH I OBYWATELSKICH

PUŁAWY

ul. Lubelska 2C/14 (II p.)
tel.: (81) 881 05 85

pulawy@mamprawo.eu

KRASNYSTAW

pl. 3-go Maja 18
tel.: (82) 576 00 20

krasnystaw@mamprawo.eu

KRAŚNIK

ul. Kościuszki 7a
tel.: (81) 821 02 96

krasnik@mamprawo.eu

BIURA CZYNNE OD PONIEDZIAŁKU DO PIĄTKU OD GODZINY 8:00

ŚWIDNIK

ul. 3 Maja 3/2
tel.: (81) 751 68 21

swidnik@mamprawo.eu

BIŁGORAJ

ul. Kościuszki 31 (I p.)
tel.: (84) 686 01 31

bilgoraj@mamprawo.eu

OPOLE LUB.

ul. Kościuszki 5/1 (I p.)
tel.: (81) 827 33 40

opole@mamprawo.eu

Aktualny harmonogram prac poszczególnych biur na stronie

www.MamPrawo.eu

Kilka słów o Stowarzyszeniu Inicjatyw Samorządowych

Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych od 18 lat aktywnie działa na rzecz rozwoju samorządności, budowy społeczeństwa obywatelskiego i państwa prawa. SIS realizuje projekty o zasięgu regionalnym, krajowym i międzynarodowym.

SIS jest partnerem społecznym dla licznych inicjatyw społecznych i gospodarczych. SIS tworzy warunki do międzysektorowej współpracy, dialogu społecznego i partycypacji obywateli w podejmowaniu ważnych dla nich decyzji.

SIS zabiega o rozwój powszechnego, bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego w Polsce. Prowadzi sieć bezpłatnych biur poradnictwa prawnego i obywatelskie-

go oraz internetową e-kancelarię prawną w ramach projektu „Mam Prawo”. Na bazie doświadczeń i wypracowanych standardów projektu „Mam Prawo” rozwija współpracę z administracją rządową i samorządową w celu budowy ogólnopolskich rozwiązań systemowych w tym zakresie.

SIS zostało zaproszone przez Kancelarię Prezydenta RP w charakterze eksperta do udziału w konsultacjach mających na celu stworzenie systemu bezpłatnej pomocy prawnej w Polsce

SIS wspiera rozwój instytucjonalny samorządów w Polsce i innych krajach Europy Środkowowschodniej. Prowadzimy na ich rzecz m.in.: szkolenia specjalistyczne, doszkalające i podnoszące poziom kompetencji urzędników, wdrażamy systemy zarządzania jakością ISO oraz systemy informatyczne usprawniające obsługę mieszkańców.

SIS jest aktywnym członkiem Lubelskiego Partnerstwa Publiczno-Społecznego, które skupia samorządy, instytucje rynku pracy, wiodące organizacje pozarządowe i firmy szkoleniowe. W ramach LPPS, SIS wypracowuje ogólnopolskie standardy współpracy międzysektorowej na rzecz rozwoju rynku pracy.

SIS jest aktywną instytucją otoczenia biznesu. W planach Stowarzyszenia na najbliż-

PLANY ROZWOJOWE ZŁOŻONE WNIOSKI

SIS INSTYTUCJA OTOCZENIA BIZNESU

- 1897 m² powierzchni biurowej, konferencyjnej, i laboratoryjnej
- Nowoczesna infrastruktura IT, laboratoria komputerowe
- Pracownia technologii 3D
- Specjalistyczne usługi dla biznesu – prawne, finansowe, szkoleniowe

Nowoczesna TV Internetowa HD 3D

- Studio telewizyjne
- Produkcja programów w technologii HD i 3D
- Własne kanały tematyczne
- Transmisje satelitarne online
- Aplikacje na urządzenia mobilne i smart TV

FARMA FOTOWOLTAICZNA

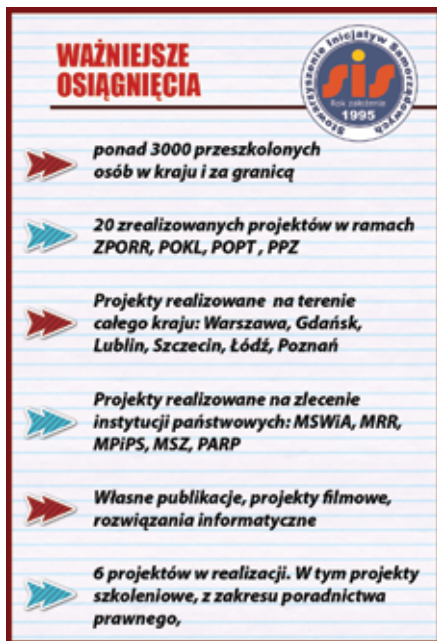
- 4000 paneli
- Moc 1MW
- System informatyczny wspomagający zarządzanie elektrownią i pełniący funkcje edukacyjne

szą przyszłość znajduje się stworzenie Lubelskiego Centrum Wsparcia Biznesu.

SIS Instytucja Otoczenia Biznesu to nowoczesna infrastruktura IT, laboratoria komputerowe, pracownia technologii 3D. W ramach Centrum oferowane będą również specjalistyczne usługi dla biznesu – prawne, finansowe, szkoleniowe

SIS wspiera obszary wiejskie i rolnictwo. Działa na rzecz społeczności lokalnych na terenach wiejskich, realizując liczne projekty szkoleniowe, doradcze, promocyjne i edukacyjne.

Przy SIS działa specjalnie powołany do obsługi rolników Instytut Doradztwa Rolniczego, zajmujący się doradztwem i szkoleniami, pomocą przy pozyskiwaniu środków UE i promocją innowacyjnych technologii.

WAŻNIEJSZE OSIĄGNIĘCIA

- ➔ **ponad 3000 przeszkolonych osób w kraju i za granicą**
- ➔ **20 zrealizowanych projektów w ramach ZPORR, POKL, POPT, PPZ**
- ➔ **Projekty realizowane na terenie całego kraju: Warszawa, Gdańsk, Lublin, Szczecin, Łódź, Poznań**
- ➔ **Projekty realizowane na zlecenie instytucji państwowych: MSWiA, MRR, MPiPS, MSZ, PARP**
- ➔ **Własne publikacje, projekty filmowe, rozwiązania informatyczne**
- ➔ **6 projektów w realizacji. W tym projekty szkoleniowe, z zakresu poradnictwa prawnego,**

W następnym numerze między innymi:

- *Kurator procesowy dla osoby nieznanej z miejsca pobytu w postępowaniu cywilnym.*
- *„Ustawa śmieciowa” – jakie zmiany czekają mieszkańców?*
- *Świadczenia z pomocy społecznej.*
- *„Miedza to święta rzecz” – czyli jak rozgraniczyć nieruchomości?*
- *„Tylko mnie kochaj” – adopcja krok po kroku.*
- *Dziedziczenie długów*
- *Umorzenie zaległości składek ZUS (abolicja 2013 r.)*

STOWARZYSZENIE INICJATYW SAMORZĄDOWYCH

WOŁONTARIAT

w związku z realizacją projektu

ŚWIADOMY OBYWATEL

bezpłatne poradnictwo obywatelskie na terenie powiatu łęczyńskiego, lubartowskiego i m. Lublin

Poszukujemy osób chętnych do odbycia **wolontariatu**, zainteresowanych zdobyciem doświadczenia zawodowego do pracy w Punkcie Poradnictwa Obywatelskiego w Lublinie, Łęcznej i Lubartowie

JEŚLI JESTEŚ:

- absolwentem lub studentem kierunku prawo i administracja,
- lubisz kontakt z ludźmi,
- działanie to Twoje drugie imię,
- masz trochę wolnego czasu i chciałbyś od stycznia 2013r. rozpocząć z nami współpracę

prześlij swoje CV ze zdjęciem na adres:
swiadomyobywatel@sis-dotacje.pl

W TYTULE E-MAILA PROSIMY O PODANIE NAZWY MIASTA,
W KTÓRYM CHCIELIBYŚCIE ODBYĆ WOŁONTARIAT.

Szczegółowe informacje można uzyskać pod numerem telefonu
tel. 81 53 43 203

NA ZAKOŃCZENIE WSPÓŁPRACY WOŁONTARIUSZ OTRZYMA REFERENCJE.

Projekt realizowany przy wsparciu Szwajcarii w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

SWISS
CONTRIBUTION

ECORYS
Research and Consulting

BEZPŁATNE PORADY

**"Świadomy obywatel –
bezpłatne poradnictwo
obywatelskie"**

BIURA:

LUBLIN

LUBARTÓW

ŁĘCZNA

**ZAPRASZAMY MIESZKAŃCÓW LUBELSZCZYZNY
DO SKORZYSTANIA Z BEZPŁATNYCH PORAD**

STOWARZYSZENIE INICJATYW SAMORZĄDOWYCH

INFORMACJE: ul. Narutowicza 56a, 20-016 Lublin
tel. / fax: 81 53 43 201 lub 203
info@sis-dotacje.pl

www.sis-dotacje.pl

Projekt realizowany przy wsparciu Szwajcarii w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

**STOWARZYSZENIE INICJATYW
SAMORZĄDOWYCH**

BEZPŁATNE SZKOLENIE

W RAMACH PROJEKTU OFERUJEMY:

**MIĘDZYNARODOWY CERTYFIKAT INSTALATORA SIECI
ŚWIATŁOWODOWYCH - FIBER OPTICS ASSOCIATION**

ZAJĘCIA W SYSTEMIE WEEKENDOWYM

KOMFORTOWE WARUNKI - hotel i wyżywienie

WYKWALIFIKOWANĄ KADRĘ TRENERSKĄ

UPRAWNIENIA SEP (DO 1 kV)

informacje:

www.swiatlowody.org

**Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych
ul. Narutowicza 56A, 20-016 Lublin**

tel. / fax: 81 / 53 43 203 info@sis-dotacje.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Człowiek - najlepsza inwestycja
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

POTRZEBUJESZ POMOCY PRAWNEJ ?

MAM § PRAWO

BIŁGORAJ
KRASNYSTAW
KRAŚNIK
OPOLE LUBELSKIE
PUŁAWY
ŚWIDNIK

ZGŁOŚ SIĘ DO JEDNEGO Z NASZYCH BIUR !

STOWARZYSZENIE INICJATYW SAMORZĄDOWYCH

ul. Narutowicza 56a, 20-016 Lublin
tel./ fax: 81 53 43 203,
www.mamprawo.eu

e-mail: info@sis-dotacje.pl
www.sis-dotacje.pl